

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1903. Andra Kammaren. N:o 17.

Lördagen den 21 februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, n:o 7, angående reglering af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet; och föredrogs *punkten 29* angående anordnande af inspektion för elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring.

Angående anordnande af inspektion för elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, för anordnande af inspektion för elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring, på extra stat för år 1904 anvisa ett belopp af 40,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att låta af detta belopp förskottsvis under år 1903 af tillgängliga medel utanordna 20,000 kronor.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen, för anordnande af inspektion för elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring på extra stat för år 1904 till arfvoden under åren 1903 åt fyra och under år 1904 åt två inspektörer med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt, anvisade 30,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att låta af detta belopp förskottsvis under år 1903 af tillgängliga medel utanordna 20,000 kronor.

Vid punkten voro fogade reservationer:

af herrar *Chr. Lundeberg, A. G. L. Billing, N. Fosser, friherre J. T. Gripenstedt, F. E. Pettersson, H. P. P. Tamm, K. E. Bohnstedt, greve Ph. Klingspor, greve K. A. Posse och H. R. Törnebladh*, hvilka föreslagit:

att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, för anordnande af inspektion för elektriska anlägg-

Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)

ningar för belysning eller arbetsöfverföring på extra stat för år 1904 till arvoden under år 1903 och 1904 åt fyra inspektörer med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt, anvisa 40,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att låta af detta belopp förskottsvis under år 1903 af tillgängliga medel utanordna 20,000 kronor; samt af herr I. Månsson.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till:

Herr Biesert, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Sista paragrafen i den lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, som Riksdagen för sin del föregående år antog och som utaf Kungl. Maj:t sanktionerats, lyder som följer: »De närmare föreskrifter, hvilka, utöfver hvad denna lag innehåller, må erfordras med afseende å elektriska anläggningsars utförande och skötsel, meddelas af Konungen». Och i Riksdagens skrifvelse till Kungl. Maj:t motiverade Riksdagen bestämmelsen i denna paragraf sålunda: »Röster hafva äfven höjts för intagande i denna paragraf af ett stadgande därom, att Eders Kungl. Maj:t för utförande af kontroll öfver föreskrifternas efterlefnad tillsätter sakkunniga och opartiska inspektörer. Dessa torde likaledes i fråga om lagens tillämpning komma att spela en stor roll. Då Riksdagen emellertid anser själfallet, att Eders Kungl. Maj:t går i författning om tillsättande af dylika inspektörer, har det ansetts öfverflödigt att i lagen upptaga något däraf.»

Det är med anledning af denna Riksdagens skrifvelse, som Kungl. Maj:t i sin proposition till Riksdagen innevarande år föreslagit tillsättande utaf fyra inspektörer för inspektionen af de elektriska anläggningarna. Statsutskottet har emellertid icke ansett sig kunna bifalla den kungl. propositionen i dess helhet, utan har, hvad nästa år vidkommer, föreslagit en inskränkning af inspektörernas antal till precis hälften mot hvad Kungl. Maj:t föreslagit, eller till två. Man skulle vid sådant förhållande, då det gäller en så väsentlig inskränkning i Kungl. Maj:ts förslag, kunna tänka sig, att i statsutskottets utlåtande få se anförda mycket kraftiga och talande skäl för den föreslagna inskränkningen. Så är emellertid alls icke förhållandet. Ty så vidt jag kunnat finna, förekommer i statsutskottets betänkande icke ett ord till försvar för vare sig antalet fyra eller antalet två inspektörer. Statsutskottet ordar i motiveringen om åtskilliga saker, som kunna vara mycket att tänka på, men statsutskottet talar alls icke om, huruvida något som helst skäl finnes för en inskränkning i antalet elektriska inspektörer från fyra till två. Man har således, då man skall döma om det berättigade i den här skedda afprutningen, ej något annat att göra än att gissa sig fram. Och för min del har jag gissat mig fram på följande sätt. Det ligger nära till hands att tro, att stats-

utskottet har uppdragit en jämförelse mellan den hittills varande yrkesinspektionen och den nu föreslagna elektriska inspektionen. Jag får då gå ut därifrån, att utskottet har resonerat på så sätt. När yrkesinspektionen först kom till stånd, så tillsattes tre inspektörer. Sedermera, efter ett antal år, ökades deras antal till fem och för några år sedan till åtta. Då landets otaliga fabriker kunde till en början nöja sig med tre inspektörer, så borde väl nu de till antalet långt färre elektriska anläggningarna kunna nöja sig med åtminstone två inspektörer. På det sättet förutsätter jag, att statsutskottet har resonerat. Jag vill emellertid påstå, att ett sådant resonemang, om det nu har varit utskottets, icke är berättigadt; och jag vill försöka att för kammaren klargöra den stora skillnaden mellan den vanliga yrkesinspektionen och den elektriska inspektionen. Hvarför det gick an att nöja sig med tre yrkesinspektörer till en början berodde helt enkelt på den omständigheten, att yrkesinspektörerna inspekterade så många fabriker, som de hunno med. Alla de andra fingo vara oinspekterade. Vid upprepade tillfällen här i kammaren har också påvisats, hvilken mångfald af inspektionsställen, platser och fabriker, som äro underkastade inspektion eller skyldighet att tåla inspektion, verkligen icke blifvit inspekterade. Det är de allra flesta; och detta har kunnat gå för sig därför, att lagen ej bestämdt föreskrifver, att de skola inspekteras. De få inspekteras, när inspektören får tid och tillfälle; då han icke har tid, blir det ingen inspektion af.

Så är icke förhållandet med nu ifrågavarande inspektion. Lagen och den af Kungl. Maj:t utfärdade förordning bestämmer, att en elektrisk anläggning utaf viss beskaffenhet icke får tagas i bruk, förrän inspektören därtill gifvit sin tillåtelse. Bestämmelserna äro vidare sådana, att om man vill utvidga en elektrisk anläggning eller göra förändring af en dylik eller olycka inträffar vid en anläggning, så att den måste återuppbyggas, får den icke tagas i bruk, förrän inspektören varit där och gillat anordningarna. Detta, mine herrar, utgör en väsentlig skillnad mellan den vanliga yrkesinspektionen och den elektriska inspektionen. Redan denna omständighet är för mig tillräcklig att förklara, hvarför Kungl. Maj:t begärt, såsom kammaren kan tycka, ett jämförelsevis stort antal inspektörer vid de elektriska anläggningarna. Men det är icke precis blott det skälet, som bör vara afgörande.

Om vi nu se på hvilket arbete de föreslagna elektriska inspektörerna skola hafva att uträtta, så skola vi finna, att detta är af ganska mångskiftande art. För det första hafva de elektriska inspektörerna att afgifva utlåtande till vederbörande ämbetsverk, i det här föreliggande förslaget kommerskollegium, rörande koncessionsansökningar. Vidare ha de att afgifva utlåtande öfver de anmälningar, som göras rörande elektriska anläggningar, hvilka af en eller annan orsak icke äro koncessionspliktiga. Detta är en art

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)*

Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)

utaf hans arbete. Vidare har han naturligtvis att besiktiga gjorda anläggningar, d. v. s. nya anläggningar, innan de tagas i bruk. Äfvensom på samma gång äldre anläggningar, för att se till, att allting är i vederbörlig och för såväl den enskilde som samhället betryggande ordning.

Det har nu sagts, har jag hört, att det är besynnerligt, att ämbetsverken och de sakkunniga icke äro riktigt eniga hvad antalet inspektörer beträffar. Den af Kungl. Maj:t först tillsatta kommittén föreslog två å tre inspektörer. Kommerskollegium har på sin tid föreslagit tre, och sedermera fyra, eller lika med hvad Kungl. Maj:t nu föreslagit. Detta beror emellertid helt enkelt, såsom herrarne torde finna af statsrådet och chefens för civildepartementet yttrande till statsrådsprotokollet, därpå, att det ursprungligen var meningen, att de elektriska inspektörerna icke skulle inspektera flera anläggningar än dem, som voro underkastade koncessionstvång. Sedermera har dock Kungl. Maj:t funnit, och efter mitt förmenande fullkomligt rätt, att äfven de icke koncessionspliktiga anläggningarna böra, när de äro af viss beskaffenhet, vara underkastade inspektionstvång.

Detta har nu gjort, att Kungl. Maj:t för sin del funnit rådligt föreslå fyra elektriska inspektörer. För min del kan jag icke finna annat, än att det förslaget är utomordentligt väl betänkt. Det finnes äfven en annan sida af saken, på hvilken jag vill fästa kammarens uppmärksamhet, och det är det kraf, som industridkarne härvidlag ovillkorligen hafva på en effektiv kontroll, en effektiv inspektion, till följd af de särskildt i hög grad stränga ansvarsbestämmelser, som lagen ålägger ägare af elektrisk anläggning. Det är ansvarsbestämmelser sådana, som, jag vågar påstå, knappast finnas i något annat land, ansvarsbestämmelser, som gå ut därpå, att, så vidt ej alldeles särskildt ovanliga naturföreteelser förorsakat olycka, vederbörande innehafvare af elektrisk anläggning är ansvarsskyldig vid tillfälle af olycka, äfven om han icke på något sätt bidragit till olyckan och äfven om han haft alla sina maskiner och alla sina ledningar i fullständig ordning. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat än berättigadt, att dessa ägare af elektriska anläggningar ställa upp den fordran såsom ovillkorlig, att kontrollen öfver såväl maskiner och apparater som ledningar är så effektiv som möjligt. Detta är ett kraf, som jag anser fullt berättigadt från de elektriska anläggningarnas innehafvares sida.

Vidare bör det vara af särdeles stort intresse för det allmänna, att kontrollen öfver dessa ledningar blir så effektiv som möjligt, så att säkerheten till gods och lif blir så stor som möjligt. Ty, mine herrar, man talar så mycket om de förhoppningar, som landet med rätta hyser i fråga om utvecklingen af Sveriges industri, och icke endast beträffande industrien, utan i fråga om utvecklin-

gen i allmänhet, och man pekar på de rika kraftkällor, som vi hafva i våra vattenfall, och hoppas, att dessa må kunna tillgodogöras på förnuftigt sätt — och enligt mitt förmenande sker detta bäst genom elektrisk kraftöfverföring —, men blir inspektionen öfver de elektriska kraftledningarna redan från början ofullständig, så att inspektörerna icke medhinna sitt ansvarsfulla arbete, är jag öfvertygad om att olyckor komma att inträffa i högre grad, än om inspektionen vore effektiv. Man blir mer eller mindre rädd för att använda den elektriska kraftöfverföringen, och landet kan till följd däraf icke tillgodogöra sig de kraftkällor, det har i sina vattenfall, i den utsträckning, som skulle varit fallet, om inspektionen varit effektiv.

Det är hufvudsakligen på dessa grunder, herr talman, som jag icke kan bifalla utskottets förslag. Jag skulle visserligen hafva åtskilligt att tillägga, men det kan ju hända, att jag under debattens gång får tillfälle att vidare yttra mig. På de skäl, jag nu anfört, skall jag därför tillåta mig att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den af herr Lundeberg m. fl. vid betänkandet fogade reservation.

Herr Nylander: Herr talman, mina herrar! Det är visserligen sant, såsom den föregående talaren omförmälde, att förra årets Riksdag i sin skrifvelse den 9 maj antydde, att enligt dess åsikt de elektriska anläggningarna borde inspekteras och att tillika kontroll borde utöfvas däröfver, att den då antagna s. k. elektriska lagen vederbörligen efterleddes, men knappast tänkte man väl då, att denna lag skulle redan nu leda därhän, att vi behöfde tillsätta fyra nya särskilda tjänstebefattningar.

Utskottet har för sin del framhållit, att »de myndigheter och korporationer, som yttrat sig i ärendet, uttalat väsentligen skilda uppfattningar såväl i fråga om de förutsättningar, under hvilka de elektriska starkströmsanläggningarna böra vara föremål för inspektion, och de delar af dessa anläggningar, hvilka böra inspekteras, som ock beträffande det sätt, hvarpå inspektionen borde anordnas, och det ämbetsverk, som skulle öfver densamma utöfva tillsyn; och den härom lämnade redogörelsen synes utvisa, att de sakkunniges åsikter i dessa frågor ännu icke vunnit full stadga». En del myndigheter hafva tänkt sig, att denna inspektion lämpligen skulle kunna uppdragas åt några af staten förut aflönade, tekniskt bildade tjänstemän såsom t. ex. telegrafverkets distriktsingenjörer, hvilka hittills haft om hand inspektionen af starkströmsanläggningar och mot hvilkas inspektion icke någon befogad anmärkning blifvit framställd. Man har också tänkt sig, att denna inspektion kunde uppdragas åt våra nuvarande yrkesinspektörer. Särskildt telegrafverket har med styrka framhållit, att det vore lämpligt, om yrkesinspektörerna finge hand om åtminstone en del af denna inspektion. Så

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)*

Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)

säger telegrafstyrelsen, att generatorstationer med tillhörande motor- och transformatorstationer och dylika anordningar borde kontrolleras af de nuvarande yrkesinspektörerna. Därigenom skulle man också kunna undvika den dualism i inspektionen, hvarom kommerskollegium talar. Genom anställandet af olika slag af inspektörer skulle nämligen lätteligen kunna inträffa, att en och samma maskin komme att blifva underkastad dubbel eller kanske tredubbel inspektion, och dessa inspektioner skulle möjligen kunna råka i kollision med hvarandra, hvilket, såsom också kommerskollegium framhållit, ingalunda vore lämpligt eller ändamålsenligt.

Inspektionen af de elektriska anläggningarna torde, enligt mitt förmenande, i allmänhet ej heller vara så synnerligen märkvärdig, som den föregående ärade talaren velat göra troligt. Kommerskollegium framhåller ock i sitt utlåtande, att öfvervakandet och skötseln af en gjord anläggning ingalunda kräfver så grundliga specialkunskaper på det elektriska området, som från en del håll framhållits. För min del inser jag förvisso, att det skulle vara af stort gagn för vår industri, om personer med specialkunskaper på det elektriska starkströmsområdet blefve anställda, men dock så, att de äfven vore befogade och erhöle i uppdrag att tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar på detta jämförelsevis nya område, och jag har därför för min del också omfattat utskottets förslag om tillsättande af särskilde fackmän, elektriska yrkesinspektörer. Men jag har vågat betvifla, huruvida det vore nödvändigt, att redan nu fyra dylika elektriska inspektörer anställdes. Jag tror, att detta antal skulle kunna något minskas. Tyvärr har icke i statsverkspropositionen lämnats någon som helst utredning om huru många de elektriska anläggningar äro, som skulle vara underkastade den ifrågavarande inspektionen. Det hade varit önskligt, att man fått kännedom därom. Af handlingarna finner man emellertid, att kommerskollegium gjort en beräkning öfver de redan befintliga starkströmsanläggningar, som skulle vara underkastade inspektion, och därvid funnit antalet sådana uppgå till omkring 120. Kommerskollegium anser fördenskull också för sin del, att det vore tillräckligt, om tre inspektörer tillsattes. Af dessa skulle en äfven vara s. k. sakkunnigt biträde hos kommerskollegium. Jämför man detta antal inspektionsställen med det antal inspektionsställen, som omtalas i föregående punkt af denna hufvudtitel, i hvilken framställts förslag om anställande af en s. k. karbid- och acetyleninspektör, finner man, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet anser, att denna inspektör skulle kunna hinna med att inspektera 800 acetylenverk och 550 karbidförråd eller tillsammans 1,350 platser. Jag tror därför, att, då det här är fråga om 120 redan befintliga anläggningar, hvartill komme en del nya anläggningar, dessa skulle hinna att tillräckligt väl inspekteras, om inspektörernas antal vore två eller tre. Såsom föregående talare

nämnde, har också kommittén, som haft denna fråga om hand, framhållit, att två eller tre inspektörer vore för ändamålet tillräckliga.

Första Kammaren har nu för sin del bifallit Kungl. Maj:ts förslag i denna del oförändradt. Jag tror fördens skull, att det vore klokt, om denna kammare nu bifölle statsutskottets hemställan, och jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till statsutskottets förslag.

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring
(Forts.)*

Herr Biesert: Hvad vissa delar af den siste ärade talarens anförande beträffar, kan jag icke låta bli att uttrycka min stora förvåning öfver att just han velat yttra något sådant. Då han är industririktare och ingenjör, synes det mig vara ofattligt, och jag kan endast förstå det ur den synpunkten, att han velat försvara utskottets förslag. Han har icke kunnat gendrifva mitt påstående, att utskottet icke på något sätt motiverat sitt förslag att sänka antalet inspektörer från 4 till 2. Han talade däremot om något, som utskottet i början säger, att nämligen sakkunnige vore oense om huru inspektionen borde anordnas o. s. v., och så kom han in på den man och man emellan och mellan sakkunnige mycket debatterade frågan, huruvida icke telegrafverkets ingenjörer vore de rätta inspektörerna i detta fall. Han sade, att ingen befogad anmärkning framkommit mot det sätt, hvarpå telegrafverkets ingenjörer hittills skött denna inspektion. Han vet dock lika väl som jag och alla ingenjörer och teknici, att allvarsamma anmärkningar framkommit mot det sätt, hvarpå telegrafverkets ingenjörer skött denna inspektion.

Jag skall icke tillåta mig att upptaga denna fråga till behandling nu. Men jag vill säga, att om telegrafverket skulle få denna inspektion sig ålagd, hvilket jag af andra skäl anser icke vara önskvärdt, skulle följden blifva den, att efter en mycket kort tids förlopp telegrafverket skulle se sig tvunget att plus de krafter, det nu har, skaffa sig särskilda fackmän för denna inspektion. Ty visserligen är det, såsom herr Nylander sade, så, att denna inspektion icke är synnerligen märkvärdig. Men så är det med allt: ingenting är märkvärdigt, om man kan den sak, det gäller. Men kan man den *icke*, då blir den nog märkvärdig. Jag vågar påstå om såväl telegrafverkets ingenjörer som yrkesinspektörerna, tillsatta som de äro för helt andra ändamål, att man icke kan begära, att de skola kunna vara fackmän på ett sådant område som det elektrotekniska, där utvecklingen går framåt med stormsteg.

Vidare sade den ärade talaren, att det skulle blifva ett märkvärdigt förhållande, att yrkesinspektörerna fortfarande skulle hafva inspektion öfver kraftstationerna och att äfven de nya inspektörerna skulle hafva det. Det är nog fallet, såsom förordningen nu är affattad, att de elektriska inspektörerna skola hafva inspektio-

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
överföring.
(Forts.)*

nen öfver de elektriska anläggningarna och yrkesinspektörerna öfver de andra. För min del erkänner jag gärna, att jag helst skulle se, att de elektriska inspektörerna finge inspektionen öfver *alla* anläggningar vid en kraftstation; ty så mycken teknisk allmänbildning har en elektrotekniker, att han kan utöfva inspektion äfven öfver de icke elektrotekniska skyddsanordningarna vid en kraftstation. Men jag vill fråga herr Nylander: uppstår icke ett mycket underligare förhållande, om telegrafverkets ingenjörer skulle hafva inspektionen öfver säkerhetsapparater och strömbrytare vid en kraftstation, under det att yrkesinspektörerna hafva inspektionen öfver de öfriga förhållandena där? Jo, ty det förhåller sig så, att säkerhetsapparater och strömbrytare alltid äro sammanförda med kontrollapparater och dylikt på ett enda ställe. Där skulle telegrafverkets inspektör komma och bestämma, att apparatafflorna skulle ändras i det och det hänseendet. Så komme yrkesinspektören och sade, att de skulle ändras i det eller det hänseendet. Detta blefve verkligen en punkt, där de olika inspektörerna faktiskt komme att stöta ihop, och där man lätt kan tänka, att ändringar blefve omöjliga att utföra, därför att de skulle strida mot hvarandra.

Herr Nylander anmärkte — vid sidan af saken, såvidt jag kunde fatta — en sak, hvori jag lifligt instämmer med honom. Han sade, att han hade tänkt, att den elektrotekniska inspektionen skulle blifva till väsentlig nytta för vår industri, om industrien finge begagna den såsom en rådgifvare, till hvilken man finge vända sig med förfrågningar i vissa afseenden. Detta anser jag vara en mycket god sak, och jag hoppas, att utvecklingen går därhän, att vi få rättighet att vända oss till de allmänna, af staten utsedda inspektörerna, då det gäller säkerhetsanordningar vid våra elektriska stationer och verk. Men om så är fallet och om herr Nylander anser önskemålet vara, att 3 inspektörer skola kunna utföra detta, huru vill han då förklara, att två skola kunna utföra det bättre än fyra? Huru skola två få bättre tid till det, än om de äro flere? För mig är det oförklarligt.

Skälet till att jag speciellt anser antalet två alldeles otillräckligt, är den omständigheten, att det alltid måste vara en elektrisk inspektör närvarande här i Stockholm. Ty här kommer in en koncessionsansökan, som remitteras af Kungl. Maj:t till kommerskollegium. Kommerskollegium hör inspektören, och denne bör genast afgifva sitt yttrande. Det är nämligen af vikt, att ingen tid förhalas för industriidkaren eller för den, som skall utföra anläggningen. Och om olycksfall inträffar eller ansökan om ombyggnad af en del af en anläggning inkommer, då är det af ännu större betydelse, att en inspektör genast finnes till hands för att gifva sina bestämmelser och råd. Då således en inspektör måste finnas till hands för ämbetsverken i Stockholm, återstår endast en för hela Sverige från Gellivare till Ystad.

Jag kan icke förstå saken på annat sätt, än att åtminstone utskottets förslag om två inspektörer är absolut oantagligt. Man skulle kunna tänka sig, att antalet 3 vore möjligt som ett försök till att börja med. Men jag vill påpeka, att kommerskollegium, som i början föreslagit 3, sedan ändrat siffran till 4 på grund af den stora omfattning inspektionen fått. Jag är fullkomligt öfvertygad om att, om Riksdagen beslutar ett för litet antal inspektörer, Kungl. Maj:t kommer att se sig tvungen att af egen maktfullkomlighet tillsätta flera, så många som behöfvas.

Af hvad den siste talaren anförde, herr talman, har jag icke funnit anledning att ändra mitt yrkande, utan snarare tvärtom.

Herr Persson i Tällberg: Den siste ärade talaren började sitt anförande med att uttala sin förvåning öfver att just herr Nylander ville pruta på antalet inspektörer.

Jag må säga, att då jag hörde, med hvilken ifver herr Biesert försvarade det af Första Kammaren nu antagna kungl. förslaget, så blef äfven jag förvånad öfver att just han skulle lämna ett sådant försvar. Han har ju nyss redogjort för med hvilken oerhörd hastighet elektriciteten och dess användning på de senare åren utvecklats här i landet. Jag vill fråga: beror det därpå, att vi haft fyra eller flera inspektörer? Det har ju gått under de år, telegrafstyrelsen haft inspektionen och uppsikten öfver alla dessa anläggningar om hand, så icke synes det hafva varit bristande inspektion, som lagt hinder i vägen, tvärtom synes det enligt min tanke hafva gått rätt bra, när vi icke haft andra inspektörer än dem, som stått under telegrafstyrelsen.

Det är nog möjligt, att till och med industriidkarne själfva en vacker dag komma under fund med att de få så mycken inspektion, att det blir olidligt i detta afseende.

Herr Biesert har förgäfvets sökt finna några motiv, hvarför utskottet förordat inspektörernas antal till två, men han har icke heller själf angifvit några egentliga skäl, hvarför han vill, att antalet skall bestämmas till fyra, ehuru man visserligen kan finna motivet därtill vara den omständighet, att Kungl. Maj:t föreslagit fyra. För min del vill jag säga, att det sätt, hvarpå dessa fyra inspektörer blifvit af Kungl. Maj:t tills vidare tillsatta, icke är något afgörande skäl för mig att rösta för Kungl. Maj:ts förslag. Visserligen aflät sistlidet års Riksdag till Kungl. Maj:t en skrivelse med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte gå i författning om tillsättande af inspektörer, men jag tror icke, att Riksdagens skrivelse hade bort tolkas på det sätt, att Kungl. Maj:t skulle tillsätta inspektörer Riksdagen oåtspord och att Riksdagen sedermera skulle finna sig bunden att godkänna det antal, Kungl. Maj:t behagat tillsätta.

Inom statsutskottet spela nog kostnaderna en viss roll, då det

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)*

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)*

gäller frågor sådana som denna. Det har ställts i utsikt, att inspektörernas antal skulle bestämmas till fyra och att de alla skulle vara bosatta i Stockholm. Men jag hemställer till herrarne, huru det skulle komma att ställa sig med kostnaderna, om vi bifölle det kungl. förslaget i detta afseende. Förhållandet är, att vi hafva elektricitetsverk såväl i södra som norra Sverige. Om nu inspektörerna skulle bo i Stockholm samt erhålla rese- och traktamentsersättning för af dem företagna resor, så skulle det för statsverket uppstå ofantligt dryga kostnader, i synnerhet som Kungl. Maj:t gått i författning om att inränga dessa inspektörer i en sådan klass af resereglementet, att deras reseersättning skulle blifva oskäligt hög.

Det finnes äfven en annan omständighet, som gjort, att vi inom utskottet ansett, att vi beträffande denna fråga borde vara mycket betänksamma. På sidan 190 uti den kungl. propositionen återfinnes nämligen ett uttalande af kommerskollegium, som är så belysande i denna fråga och som så tydligt visar, hvarthän det pekar, att jag skall anhålla att få uppläsa dessa ord. De lyda: Med erinran, hurusom kommerskollegium vid upprepade tillfällen, senast i sitt den 30 december 1901 afgifna underdåniga utlåtande angående kontroll å ångpannor, inför Eders Kungl. Maj:t framhållit önskvärdheten, för att icke säga nödvändigheten, af det snara inrättandet af en central teknisk-administrativ statsmyndighet, inom hvilken tekniskt vetande och tekniska fackinsikter skulle vara förhärskande och till hvilken myndighet, enligt kollegii förut i annat sammanhang uttalade åsikt, yrkesinspektionen borde öfverflyttas, framhöll kollegium, att åt en blifvande sådan myndighet kontrollen uti ifrågavarande hänseende borde öfverlämnas o. s. v.

Detta pekar därhän, att vi skola åter få ett nytt ämbetsverk med en massa nya tjänstemän.

För min del tror jag, att det varit lyckligt, om Kungl. Maj:t låtit denna inspektion såsom hittills lyda under telegrafverket, men häremot hafva industriens män så energiskt uppträdt, att äfven statsutskottet ansett sig böra taga någon hänsyn därtill, och vi hafva trott, att äfven industriens representanter här i kammaren då skulle taga någon hänsyn till de af utskottet gjorda uttalanden.

Att telegrafstyrelsen haft ifrågavarande inspektion om hand, har, såvidt jag har mig bekant, icke hindrat utvecklingen på detta område, och några olyckor hafva på grund af anläggningarnas beskaffenhet icke inträffat. Telegrafstyrelsen har till sitt förfogande icke mindre än 35 ingenjörer, af hvilka de flesta genomgått tekniska högskolan, d. v. s. samma läroverk, från hvilket de nya inspektörerna måste utgå, och en stor del äro i egenskap af linjeingenjörer spridda öfver hela landet, hvarigenom en del resekostnader, som nu skulle blifva en naturlig följd, skulle kunna undvikas. Men den viktigaste omständigheten, som varit för utskottet

bestämmande att föreslå inspektörernas antal så lågt, har varit den, att vi icke borde grundlägga början till ett nytt ämbetsverk, ty vi veta alltför väl, huru det då går. Det kommer nämligen icke att stanna vid den af Riksdagen en gång fastställda staten för det nya ämbetsverket, utan förslag komma undan för undan att framläggas om nya löneregleringar och om ämbetsmännens pensionering.

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)*

Jag erinrar mig, hurusom vid början af denna riksdag så många vackra uttalanden gjordes därom, att vi borde spara på statens medel. Men då utskottet vid behandling af dit öfverlämnade frågor söker att pruta på en del poster, så får utskottet slutligen icke uppbära annat än tadel därför.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Biesert: Den sista ärade talaren har utan tvifvel i någon mån missförstått mig, då han talat om den starka utvecklingen. Han talade, så vidt jag fattade honom rätt, om den starka utvecklingen af elektricitetens användning här i landet. Jag åter talade om *elektroteknikens* starka utveckling. Enligt min åsikt har det icke ägt rum någon så synnerligt märkvärdig utveckling af de elektriska anläggningarna här i landet förrän på allra sista tiden, medan däremot elektrotekniken eller kunskapen om elektriciteten gått framåt med stormsteg i vetenskapligt och tekniskt hänseende under en lång följd af år. Det kan ju hända, att det faktum, att det på många orter förefinnes missnöje med det sätt, hvarpå telegrafverkets ingenjörer utöfva inspektionen, härleder sig från den omständigheten, att telegrafverkets ingenjörer just på grund af sitt hufvudsakliga arbete, sitt arbete i telegrafverkets tjänst i öfrigt, icke kunnat följa med elektroteknikens hastiga utveckling. Om herr Daniel Persson vill fatta saken på det viset, tror jag, att han skall få en annan uppfattning af hvad jag sagt.

Han yttrade, att icke kan Riksdagen känna sig bunden att fastställa det antal inspektörer Kungl. Maj:t föreslagit. Däri ger jag honom fullkomligt rätt. Riksdagen bör alltid häfda sin rätt att själf bestämma sina beslut. Och jag har icke talat å Kungl. Maj:ts vägnar utan å mina egna och uttalat hvad jag själf funnit rätt. Jag har sagt, att antalet 2 är absolut omöjligt. Möjligen kunde 3 försökas. Men jag är öfvertygad om att 3 icke heller räcka. Jag skulle till och med vilja säga, att det snart kommer att visa sig, att antalet 4 är för litet, om jag gör en jämförelse med andra länder, hvilket jag dock nu icke vill göra, då jag har anledning att tro, att vi från statsrådsbänken få höra, huru det är ställt i andra länder. Jag har därför stannat vid 4. Vore jag öfvertygad om att 4 vore absolut för litet eller för mycket, ber jag herr Daniel Persson vara öfvertygad om att jag icke skulle tveka ett ögonblick att uttala den saken.

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Förts.)*

Det är enligt min åsikt en ganska ledsam omständighet, att alla inspektörer föreslagits att stanna i Stockholm, ty utan tvifvel skulle det för innehafvarne af elektriska anläggningar vara fördelaktigt, om inspektörerna redan från början vore utplanterade i landets olika delar. Men för det första blefve det, om så skulle ske, nödvändigt att öka antalet högst betydligt. Och för det andra kan jag icke neka till att det just vore för inspektionen fördelaktigt i rent tekniskt hänseende, om inspektörerna finge vara tillsammans och kollationera sina intryck för att så att säga sätta inspektionen in i rätta spåret, rent tekniskt sedt, så att icke en slags anordning blefve vidtagen på ett ställe och en annan på ett annat, utan det blefve likformighet därvidlag. Ur dessa två synpunkter anser jag, att man kan vara med om att inspektörerna äro samlade i Stockholm. Men jag vill uttala den förhoppningen, att när man vunnit stadgad erfarenhet om denna inspektion, inspektörerna kunna blifva spridda på lämpliga platser i landet.

Hvad herr Daniel Persson talade om den centrala myndigheten vill jag helt och hållet gå förbi. Jag anser, att den föreliggande frågan icke har något sammanhang därmed. Om man noggrant genomläser kommerskollegii yttrande, skall man icke finna anledning att sätta dessa två frågor i samband med hvarandra.

Herr Daniel Persson yttrade vidare, att då utskottet tagit så pass stor hänsyn till industrimännens energiskt uttalade önskningsar, hade han hoppats, att industriens representanter här i Riksdagen också skulle taga hänsyn till hvad statsutskottet uttalat. Ja, förhoppningar kan man ju uttala, och nog är jag för min del benägen att gå statsutskottets uttalade önskan till mötes. Men, herr Daniel Persson, jag kan försäkra er och kammarens ledamöter för öfrigt, att jag är af den öfvertygelsen, att här gäller det en lifssak för den svenska industrien och för Sverige i sin helhet; ty framtiden hör de elektriska kraftledningarna till, det är min öfvertygelse. Och då jag har denna öfvertygelse, har jag icke kunnat taga den hänsyn till statsutskottets mening, som herr Daniel Persson funnit önskvärd.

Han sade vidare, att det vore underligt, om icke åtminstone en del af telegrafverkets ingenjörer skulle vara kompetenta att verkställa nu ifrågavarande inspektion. Ja, det är ju möjligt, att några äro kompetenta, det vill jag icke bestrida, ty därom äger jag icke kännedom. Men jag vill konstatera, att det på många håll råder mycket missnöje med det sätt, hvarpå inspektionen blifvit utöfvad. Och man får icke säga, att därför att dessa ingenjörer utgått från tekniska högskolan och alltså äga samma utbildning som de blifvande inspektörerna, de därför också hafva samma förutsättningar för att blifva skickliga inspektörer. Ty förhållandet är det, att man tager icke en nyexaminerad ingenjör och sätter honom som inspektör öfver elektriska kraftledningar. Där-

till fordras långt mera djupgående kunskaper, än som för närvarande meddelas vid tekniska högskolan, och äfven praktisk erfarenhet.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Ekman: Den ärade talaren på värmlandsbänken, som inledde debatten om denna punkt, har hufvudsakligen berört frågan från industriidkarnes synpunkt. Då jag själf på sätt och vis är industriidkare, skall äfven jag beträffande denna fråga och särskildt med anledning af hvad som nu yttrats af herr Daniel Persson be att från industriidkarnes synpunkt få taga till orda.

Herr Daniel Persson fäste sig särskildt därvid, att det under de senare åren gått lyckligt vid de elektriska anläggningarna oaktadt den stora utveckling, som den elektriska driftens användande numera uppnått, och i trots däraf att inspektionen under dessa år varit anförtrodd åt telegrafverkets ingenjörer. Jag vill tillåta mig att fästa den ärade talarens uppmärksamhet därpå, att den lag, som föranlett den kungl. propositionen om tillsättande af inspektörer, trädte i kraft först den 1 januari innevarande år och att följaktligen denna inspektion, som omöjliggör för ägare till elektriska verk att igångsätta verken innan inspektion ägt rum, först från och med detta år skall komma i tillämpning. Men på samma gång jag bekänner, att jag på grund af min ställning måste betrakta frågan från industriidkarnes synpunkt, så måste jag äfven vidgå, att jag är förvissad därom, att det ingalunda varit i främsta rummet omsorgen om de svenska industriidkarne, som legat till grund för den lag, af hvilken tillsättandet af de nu ifrågavarande inspektörerna synes mig vara en konsekvens, utan fastmera omsorgen om de arbetare, som äro anställda vid de elektriska anläggningarna, och om den stora allmänhet, som kan utsättas för faror däri genom, att dessa anläggningar blifvit oriktigt verkställda eller sedermera illa skötta.

Om denna min uppfattning om grunden för lagens tillkomst är riktig, så synes det mig, att dessa grunder äfven böra kvarstå vid behandlingen af frågan om tillsättandet af dessa inspektörer. Det finnes ett talesätt: vill man målet, så bör man ock vilja medlen, och jag medgifver gärna, att detta talesätt mången gång, kanske oftast, icke bör användas, men jag tror, att det i detta fall är tillämpligt. Vill man målet, nämligen att skydda arbetarne och den stora allmänheten för riskerna af felaktigt verkställda eller oriktigt skötta elektriska anläggningar, så torde man ock böra vilja ett af medlen för att nå detta mål, nämligen en effektiv kontroll.

Såväl på grund af de skäl, som af den ärade talaren på värmlandsbänken blifvit framhållna, som ock af hvad jag nu tillåtit mig anföra, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till den

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)*

Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)

kungl. propositionen i denna punkt och afslag å utskottets hemställen.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Westring: Efter de utredande anföranden, som till förmån för Kungl. Maj:ts förslag i detta ämne redan förekommit, behöfver jag ej vidlyftigt orda i saken. Jag refererar i allt väsentligt till dessa anföranden, men jag vill dock till en början lämna några faktiska upplysningar.

Det har i den kungl. propositionen omförmäts, hurusom de koncessionerade elektriska anläggningar, som för närvarande finnas här i landet, skulle uppgå till 120. Denna siffra är dock, enligt hvad jag sedermera erfarit, något för låg; de lära vara omkring 150 stycken. Detta är dock allenast sådana, som äro af Kungl. Maj:ts koncessionerade; sedan kommer därtill en mängd anläggningar, som icke behöft koncessioneras. Före den nya lagens trädande i kraft behöfde nämligen elektriska anläggningar icke koncessioneras, med mindre de passerade allmän väg, kronoegendom eller järnväg. Nu däremot är koncessionsplikten betydligt mera utsträckt. Den gäller för alla anläggningar, hvar de än må ligga, med minst 250 volt effektiv spänning.

Att nu bedöma, huru många inspektörer som kunna erfordras för att verkställa den afsedda inspektionen, är en ytterst svår fråga, och det är därför heller icke utan skäl, som de föregående talarne påvisat, huru det varit ganska mycket famlande, innan man kom till siffran 4. Någon ledning torde dock kunna vinnas dels däraf, att de koncessionerade anläggningarnas antal, såsom jag nämnde, för närvarande är 150 och dels af det förhållande, att under år 1902 koncession meddelats för 37 nyanläggningar. Med den utveckling, som elektriska anläggningar numera vunnit, kan man med viss-het antaga, att nyanläggningarna icke ett enda år komma att understiga sistnämnda siffra; helt säkert är att förutse, att de blifva betydligt flera. Frågan om inspektion af nyanläggningar spelar, såsom jag tror, en synnerligen stor betydelse vid bedömandet af den nu föreliggande frågan, ty det är af yttersta vikt, att anläggare af industriella verk icke få vänta för länge, vare sig på koncessions beviljande eller, sedan de erhållit sådan och anläggningar blifvit utförda, på desammas afsynande. En sådan väntan skall gifvetvis utgöra en så väsentlig olägenhet, att däröfver måste — och detta med rätta — uppstå ett starkt missnöje från industri-idkarnes sida.

Man kan icke begära, att de, sedan de hafva nedlagt stora summor på en anläggning, skola vänta på en inspektör långa tider för att få börja drifva den verksamhet, genom hvilken de skola draga afkastningen på sitt kapital. Som sagdt, antalet är emellertid ytterst svårt att bestämma. Men att det är otillräckligt med två, synes mig ligga tämligen i dagen. Såsom en föregående ta-

lare sagt, är det nödvändigt, att kommerskollegium här har en af dem ständigt närvarande att afgifva yttranden vid koncessionsansökningar och vid klagomål etc. Det är nämligen icke att begära, att vederbörande föredragande i kommerskollegium skall vara särskildt utbildad elektrotekniker. Han måste hafva en sådan till hjälp. Om då endast en sådan skulle vara tillgänglig för att företaga inspektionsresor öfver hela landet, så synes det mig vara alldeles gifvet, att han icke kan medhinna de inspektioner som påkallas.

*Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)*

Jag skall här något beröra en anmärkning, som gjordes af talaren på Dalabänken: det sammanhang hvori han ställde dessa inspektörer och ett tilltänkt centralt tekniskt ämbetsverk. Både han och statsutskottet frukta, att ifrågavarande förslag skulle vara en början till inrättandet af ett sådant centralt ämbetsverk. Den frågan, huruvida ett sådant centralt ämbetsverk bör inrättas eller ej, står emellertid i vida fältet. Därpå skall jag icke inlåta mig, i synnerhet som frågan icke tillhör mitt departement. Men det kan jag säga, att om ett sådant verk nu förefunnits, skulle man icke behöft vidtaga den af samme talare klandrade anordningen, att alla inspektörerna komma att finnas här i Stockholm. Det är hufvudsakligen af den anledningen, att här i Stockholm icke finnes något sådant tekniskt ämbetsverk, som man förlagt dem hit för att en af dem alltid skulle vara tillgänglig för kommerskollegium. Jag medgifver, att detta är en mycket ofullständig anordning. Och det vore mycket mera tillfredsställande, om man kunde placera ut dem öfver hela landet. Och det är möjligt, att de olägenheter, som man trott vara förenade med en sådan anordning, skulle kunna öfvervinnas. Detta allt får tagas i närmare öfvervägande. Men säkert är att, om man nu skulle plantera ut dem öfver landet, så måste man anställa en särskild konsulent i kommerskollegium för att tillhandagå kollegiet. Nu är det meningen att använda någon af dessa inspektörer omväxlande till dessa göromål. Detta är hufvudsakliga anledningen till den nuvarande anordningen, som jag visst icke finner idealisk. Huruvida den skall kunna ändras, får tagas i synnerligt öfvervägande.

Jag skall för närvarande inskränka mig till detta yttrande. Jag vill endast ytterligare betona, att med två inspektörer tror jag icke, att inspektionen kan verkställas utan stora olägenheter för industrien, olägenheter, som med säkerhet komma att föranleda stort missnöje.

Herr Hedin: Det finnes, herr talman, ett icke ringa antal lagar, lagar i den 87 paragrafens i regeringsformen mening, som innehålla den bestämmelsen, att de för verkställighet af lagens innehåll nödiga närmare föreskrifter få utfärdas af Kungl. Maj:t. Sålunda göras de till föremål för Kungl. Maj:ts administrativa lag-

Angående
anordnande
af inspektion
för elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
öfverföring.
(Forts.)

stiftning. Jag tror icke, man kan säga, att det i allmänhet varit anledning att frukta ett sådant medgifvande. Men en händelse eller rättare två händelser för några år sedan fäste dock uppmärksamheten på hvilken fara ett sådant medgifvande i en lag kan innebära. Det var då det framlades först 1897 och sedan 1899 en lag, där det uppenbarligen fattades en ytterst angelägen bestämmelse om rättighet för Kungl. Maj:t att bevilja vissa undantag från lagen. Men det var icke nog med detta, utan man erfor vid läsningen af föredragande departemenschefens anförande till statsrådsprotokollet, att han höll före, att denna bestämmelse, att närmare föreskrifter rörande lagens verkställighet få utfärdas af Kungl. Maj:t, innebar för Kungl. Maj:t på grund af detta uttalande i statsrådsprotokollet en rättighet att i hvilken omfattning som helst göra undantag från lagen, ja, rent af att till förmån för ett, man vet icke huru stort, antal personer göra undantag i lagens hufvudbestämmelser, utan att härför funnes några inskränkande villkor stadgade. Det blef nu ingenting af med hela lagen, och efter ett lyckligt ombyte på ministerplatsen blef detta tokeri ändradt. Och ändringen var en rättelse.

Nu förefaller det mig, att beträffande den fråga, som nu är före, man befinner sig i så osäkra och provisoriska förhållanden, att det är antagligt, att Kungl. Maj:t får anledning att rätt ofta under den närmaste tiden göra framställningar till Riksdagen om vare sig lagbestämmelser eller om löneanslag för inspektörer o. s. v. Det vore då särdeles lämpligt, när sådana komma att göras — hvilket jag antager icke kommer att dröja så länge — att den verkställighetslag, som Kungl. Maj:t utfärdat utan att finna nödigt att ens höra Riksdagen, också blefve framlagd till Riksdagens granskning. Jag har på grund af ett meddelande af en kamrat i kammaren skäl tro, att det finnes en mycket giltig anledning till det uttalandet att det varit önskligt, om så redan förut hade skett. Och jag förmodar, att om hädanefter en sådan önskan mera allmänt uttalades från Riksdagens sida — att den hyses vet jag —, Kungl. Maj:t icke kommer att taga sig en allt för närgående makt vid komplettering genom en administrativ förordning af den lag, som Kungl. Maj:t och Riksdagen gemensamt stiftat.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Westring: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande, ber jag endast att få hänvisa till Riksdagens skrifvelse förra året, då Riksdagen antog elektricitetslagen. I denna skrifvelse säges på tal om införande i lagen af en ifrågasatt skyddsbestämmelse bland annat: »De af den s. k. elektriska starkströmskommissionen föreslagna säkerhetsföreskrifterna innebära nämligen, såvidt Riksdagen kunnat finna, en i möjligaste måtto fullständig trygghet mot inträffande af fara. De många detaljföreskrifter, som af nämnda kommission

i sådant afseende föreslagits, äro så stränga, att om *Eders Kungl. Maj:t*, såsom Riksdagen förväntar, i administrativ väg för elektriska starkströmsledningar påbjuder iakttagande af säkerhetsföreskrifter, i hufvudssaklig öfverensstämmelse med dessa, det knappast torde kunna anses behöfligt att ur farlighetssynpunkt i lagen införa en bestämmelse af nu ifrågavarande art.» Med anledning af denna af Riksdagen uttalade förväntan har jag ansett det vara alldeles nödvändigt, att i sammanhang med, att lagen trädde i kraft, också säkerhetsföreskrifter utfärdades, och dessa säkerhetsföreskrifter äro i det väsentligaste öfverensstämmande med de af starkströmskommissionen föreslagna, alltså sådana, som Riksdagen hade förväntat.

Angående anordnande af inspektion för elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring.
(Forts.)

Herr Hedin: Jag vet mycket väl förut, hvad Riksdagen skref om i fjol, men Riksdagens då gjorda uttalande innebär alls icke något, som kan gifva anledning till den uppfattningen, att min nyss uttalade önskan skulle vara vare sig obefogad i formellt hänseende eller onyttig i materiellt.

Öfverläggningen förklarades härmed avslutad. Under densamma hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels afslag därå och bifall i stället till den af herr C. Lundeberg med flere afgifna, vid punkten fogade reservationen. Sedan herr talmannen gifvit propositioner å dessa yrkanden, förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i tjugunionde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr C. Lundeberg med flere afgifna, vid punktan fogade reservationen.

Voteringen utföll med 115 ja mot 43 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

§ 2.

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.*

Vidare förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 11, 23 och 50 §§ i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet.

Genom proposition, n:o 18, af den 31 december nästlidet år, hvilken blifvit af båda kamrarne till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse af 1, 11, 23 och 50 §§ i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet.

Härigenom förordnas, att 1, 11, 23 och 50 §§ i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Förening för ekonomisk verksamhet med syfte att åt medlemmarne anskaffa lifsmedel eller andra förnödenheter, eller att afsätta alster af medlemmarnes verksamhet, eller att bereda bostäder åt medlemmarne, eller att på annat därmed jämförligt sätt främja medlemmarnes intressen,

må, där den består af minst fem medlemmar samt i enlighet med denna lag antagit stadgar och utsett styrelse, kunna, på sätt nedan sägs, varda registrerad.

Ej må den omständigheten, att förenings medlemmar, uteslutande eller till en del, utgöras af bolag, föreningar, kommuner eller andra samfälligheter, vara hinder mot föreningens registrering.

11 §.

Afgång ur förening skall anses äga rum vid den tid för räkenskapsafslutning, som infaller näst efter en månad, sedan medlemmen uppsagt sig till utträde, uteslutits eller afidit, eller annan omständighet, som föranledt afgången, inträffat.

Medlem, som blifvit, efter ty i 9 § sägs, ur föreningen utesluten, vare genast förlustig rättigheten att delta i öfverläggningar och beslut om föreningens angelägenheter.

23 §.

Förening skall företrädas af en styrelse, bestående af en eller flere ledamöter. Styrelseledamot skall vara medlem i föreningen; dock må, där bolag eller annan samfällighet är medlem i föreningen, ledamot af den samfällighets styrelse eller, om sådan styrelse ej finnes, delägare i samfälligheten vara ledamot af föreningens styrelse.

Ledamot af styrelsen skall vara i Sverige bosatt svensk eller norsk undersåte.

Val af styrelseledamot må ej afse längre tid än två år. Styrelseledamot må, ändå att den tid, för hvilken han blifvit vald, ej gått till ända, kunna genom beslut å sammanträde från uppdraget skiljas.

Ändring i styrelsens sammansättning skall ofördröjligen för registrering anmälas.

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

50 §.

Om medlems inträde i föreningen eller afgang därur skall styrelsen ofördröjligen göra anmälan för registrering.

Vid anmälan om inträde eller om afgang på grund af uppsägning skola fogas bägge exemplaren af den om inträdet eller afgången gjorda framställning; det ena exemplaret skall, försedt med bevis om registreringen, till styrelsen återställas. Vid anmälan om inträde skall ock fogas protokollsutdrag om beslut, hvarigenom inträdesansökning bifallits.

Är afgången föranledd af medlems död eller af hans uteslutande ur föreningen, efter ty i 9 § sägs, skall anmälan vara åtföljd, i förra fallet, af vederbörlig dödsattest och, i det senare, af protokollsutdrag om det beslut, som angående medlemmens uteslutande fattats. Skedde afgången på grund af annat förhållande, skall vid anmälan fogas handling, hvarigenom förhållandet styrkes.

Anmälan, hvarom nu är sagdt, må kunna göras af inträdande eller afgående medlem eller hans rättsinnehafvare.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1904 och äga tillämpning jämväl å då bestående föreningar; dock skola rättigheter och skyldigheter, som dessförinnan uppkommit, bedömas efter äldre lag.

Efter verkställd granskning af det i propositionen innefattade lagförslaget hemställde lagutskottet, att förevarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet hade fogats reservationer:

af herr friherre *Bonde*, med hvilken herr *Olsson* i Mårdäng i

Angående hufvudsak instämt, och som ansett, att utskottet bort föreslå Riksdagen att med förklarande, att ifrågavarande proposition icke kunnat i oförändradt skick bifallas, för sin del antaga följande

Ändring af 1, 11, 23 och 50 §§ i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet.
(Forts.)

Lag

om ändrad lydelse af 1, 11, 23 och 50 §§ i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet.

Härigenom — — — lydelse:

1 §.

Förening — — — — — registrerad.
Hvad ofvan i denna § är stadgad om förening, som har till syfte att på där afsedda sätt främja medlemmarnes intressen, skall ock gälla om förening, som utgör en af sådana föreningar bildad samfällighet med syfte att befordra dessa föreningars verksamhet.

11 §.

Afgång — — — — — angelägenheter.

23 §.

Förening skall företrädas af en styrelse, bestående af en eller flere ledamöter. Styrelseledamot skall vara medlem i föreningen; är annan förening medlem i föreningen, må dock jämväl ledamot af dess styrelse vara ledamot af föreningens styrelse.

Ledamot — — — — — anmälas.

50 §.

Om medlems — — — — — rättsinnehafvare.
Denna lag — — — — — efter äldre lag;

af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *Zetterstrand* och *Pettersson* i Södertälje instämt.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af:

Herr Larsson i Lund, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Utaf bilagorna till Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition ser man, att det har rådt en meningsskiljaktighet mellan herr statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet å ena sidan och högsta domstolen å andra sidan angående den frågan, som synes

mig vara den allra viktigaste i detta förslag, nämligen huruvida bolag och andra med bolag likställda samfälligheter skulle kunna blifva medlemmar i föreningar för ekonomisk verksamhet. Herr statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet har med undfallenhet för sin egen mening låtit Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag undergå en omarbetning, med hänsyn tagen till de af högsta domstolen gjorda anmärkningarna. För min ringa del kan jag icke finna annat, än att denna omarbetning innebär en högst betydlig försämring utaf Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag. Men å andra sidan kan det ju vara till gagn, att denna omarbetning kommit till stånd, ty som man ser af herr statsrådet och chefens för justitiedepartementet yttrande till statsrådsprotokollet, har det redan med lagens nuvarande bestämmelser icke ansetts förefinnas något hinder att inregistrera äfven sådana föreningar, där bolag varit medlemmar. Tvifvelsutän skulle det från min synpunkt varit allra lyckligast, ifall omarbetningen skett i en riktning, som varit rakt motsatt det föreliggande förslaget, d. v. s. så, att man sökt värna de kooperativa föreningarna för ett sådant medlemskap i stället för att legalisera det. Jag har icke heller kunnat finna mig öfvertygad om hållbarheten i det resonemang, hvarmed man vill försvara bolagens medlemskap i de kooperativa föreningarna. Det säges, att de kooperativa föreningarna eller föreningarna för ekonomisk verksamhet, som själfva sakna ekonomiskt intresse, hafva till uppgift att tillvarataga sina medlemmars ekonomiska intressen, och bolag och med bolag likställda samfälligheter hafva ekonomiska intressen, som kunna tillgodoses genom den kooperativa föreningsverksamheten, alltså böra bolagen kunna vara medlemmar i dylika föreningar. Mig förefaller det emellertid, som om man för att få slutledningen att gå ihop har måst begagna sig af — om jag så får kalla det — en lek med ord. Man har icke tillräckligt senterat, att *ekonomiskt intresse* och *ekonomiskt intresse* långt ifrån alltid är detsamma. Det kan ju visserligen icke förnekas, att ett bolags ekonomiska intresse kan i viss mån förete någon likhet med det ekonomiska intresse, som förefinnes hos medlemmarne i vissa kooperativa produktionsföreningar, men likheten ligger dock endast på ytan, olikheten är i alla fall det väsentliga. Däremot framträder skillnaden så mycket mera skarpt, om man jämför bolagens ekonomiska intressen med de ekonomiska intressena hos medlemmarne i den ojämförligt viktigaste grenen af denna ekonomiska verksamhet, nämligen de kooperativa konsumtions- och bostadsföreningarna. Jag skall tillåta mig att anföra ett exempel. Antag att några handelsaktiebolag äro medlemmar i en kooperativ handelsförening. En kooperativ handelsförening är en kooperativ konsumtionsförening. Kooperationens mål är ju, kortast uttryckt, att till förmån för vare sig producenten eller konsumenten eliminera bort mellanhänderna, man vill ställa produktionen och kon-

Angående
 ändring af 1,
 11, 23 och 50
 §§ i lagen den
 28 juni 1895
 om registrera-
 de föreningar
 för ekonomisk
 verksamhet.
 (Forts.)

Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)

sumtionen i det allra närmaste sammanhang med hvarandra, och hvad särskildt konsumtionsföreningarna beträffar, sker detta i konsumenternas intresse. I det exempel, som jag anförde, skulle alla de fördelar, som genom föreningsverksamheten vinnas, tillgodokomma just mellanhänderna, och det är där handelsaktiebolagen, som äro mellanhänderna. Då får man således en kooperativ förening, som arbetar stick i stäf mot Kooperationens idé. Det synes mig mycket farligt att slå in i den riktningen och ännu farligare att i lagen fastslå det. Det skulle alstra en osund utveckling af kooperationsrörelsen och blifva en afart af Kooperation, en afart, som icke saknar släktttycke med trustbildning. Jag vill därför icke säga, att icke äfven bolag kunna ha anspråk på tillfälle till sammanslutningar för att tillgodose sina ekonomiska intressen, men hvad jag däremot menar, är, att den frågan hör icke hemma i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, ty den lagen har en helt annan uppgift.

Bolags anspråk på regler för sin sammanslutning synes mig höra hemma i bolagslagstiftningen. Genom ett bifall till utskottets betänkande skulle man enligt min tanke i den kooperativa rörelsen införa ett alldeles främmande element och därtill ett element af beskaffenhet att förrycka den kooperativa rörelsens sunda utveckling, ett förhållande som skulle komma att visa sig i högsta grad farligt för Kooperationens stora och viktiga sociala uppgift. Fastän jag sålunda hufvudsakligen står ungefär på samma sida som reservanterna, anser jag mig likväl icke kunna såsom flertalet af dem resignera under protest. De skäl, som synas hafva föranlett dessa reservanter att, oaktadt sin principiella ståndpunkt, ändå sluta med ett tillstyrkande af den nådiga propositionen, kan jag för min del ej gilla. Reservanterna säga, att det tyckes i alla fall vara omöjligt att undvika bolag såsom medlemmar i kooperativa föreningar, i synnerhet som det redan nu lär vara förhållandet, att bolag äro delägare i sådana föreningar, och det i ganska stor utsträckning. Men jag vill till de ärade reservanterna hemställa, om det kan vara klokt eller ens rätt, att, om af en eller annan⁷ anledning insmugit sig något, som man måste ogilla, man bibehåller detta och gifver det laglig prägel, därför att det redan förefinnes. Man kan ju icke blifva af med de föreningar, i hvilka redan finnas bolag som delägare, men man kan åtminstone göra ett slut på bildandet af nya sådana föreningar.

Jag skulle helst vilja ansluta mig till friherre Bondes och herr Olssons reservation, men jag kan icke göra det odeladt. Denna reservation är en afskrift af det ursprungliga kungl. förslaget. Den förutsätter endast två slags föreningar, antingen föreningar bestående af fysiska personer såsom delägare eller också, om man så får kalla dem, centralföreningar, i hvilka de särskilda föreningarne äro delägare. Detta förslag är visserligen långt bättre än Kungl.

Maj:ts, men allra bäst synes det mig, om man lämnar fältet öppet för så kallade blandade föreningar, hvilka också ha en ganska stor uppgift att fylla. Dessa föreningar bestå dels af fysiska personer som delägare och dels af andra mindre föreningar för ekonomisk verksamhet. Detta hade ju kunnat ske genom en annan för-
 mulering.

Om friherre Bondes och herr Olssons reservation emellertid skulle ikring sig sluta ett flertal inom kammaren, så skall jag låta mina betänkligheter mot formuleringen falla, emedan det förslaget alltid innebär ett afsevärdt framsteg, men hvad jag under alla förhållanden anser mig skyldig att göra, det är att yrka afslag å den kungliga propositionen.

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! För mig, såsom reservant mot det föreliggande utskottsförslaget, var det särdeles angenämt att få höra den siste ärade talarens utmärkta motivering för min reservation. Jag hoppas också, att han vid det slutliga afgörandet fullständigt skall ställa sig på min och min medreservants sida och låta de betänkligheter falla, som han visat sig till någon del hysa.

Jag har för min del icke ansett mig kunna biträda utskottets förslag på de skäl, som jag i allra största korthet anfört i min reservation. Tre af mina kamrater inom utskottet ha i en ytterst vidlyftig reservation mera fullständigt och genomgående än jag motiverat sitt förslag. Men deras reservation är i ett afseende ganska märklig. Efter, såsom jag sade, en fullständigt uttömmande motivering, upptagande två sidor, göra de ett konststykke, en s. k. volt i luften och komma rakt ned på hufvudet. Ty något annat kan jag ej kalla det för, då de, ehuru såsom ursäkt bifoga den gamle biskop Brasks bekanta sats: »härtill är jag nödd och tvungen», säga, att de oakadt sin motivering måste gå med på utskottets förslag. Hvad som tvingat dem till att på detta sätt, i trots af att de i princip ogilla det föreliggande förslaget, dock gå med utskottets majoritet, synes mig icke vara fullt klart. De anföra visserligen, att de, på grund däraf att flera bolag redan skulle vara med i dylika föreningar, genom att förhindra detta skulle kränka dessa bolags rätt och därigenom skulle kunna åstadkomma stor skada. Den siste ärade talaren har redan anfört, att det väl ej vore något skäl att göra en lagändring, därför att lagen kanske på ett eller annat sätt redan missbrukats. För min del anser jag, att, genom det tillägg högsta domstolen gjort till Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag, lagens natur, såsom den siste ärade talaren också framhöll, helt och hållet skulle förnyckas, och det är hufvudsakligen på denna grund, som jag icke kunnat biträda utskottets förslag. En kooperativ förenings betydelse ligger nämligen däri, att den har till syfte att bereda de medlemmar, som däri ingå, vissa

Angående personliga förmåner. Det ligger således i en sådan förenings natur
 ändring af 1, något personligt, och man föreställer sig därför dess medlemmar
 11, 23 och 50 såsom enbart fysiska personer.
 §§ i lagen den 28 juni 1895

Vid remissen af den kungl. propositionen yttrade en talare på
 om registrera-stockholmsbänken, hvars frånvaro i afton jag mycket beklagar, att
 de föreningar-han hyste betänkligheter mot lagen, därför att det skulle kunna
 för ekonomisk-verksamhet. liksom innebära en fingervisning till trustbildningar. Den siste
 (Forts.) ärade talaren hade nyss ungefär ett liknande yttrande. Jag vill
 icke påstå, att faran i detta hänseende är så särdeles stor, fastän
 det ännu är outhärdligt, huru dessa s. k. truster skulle komma att
 verka: om de för det ekonomiska lifvet skulle vara till skada eller
 gagn. Därom ha vi i vårt land bra liten erfarenhet. Men om
 endast den misstanken kan framkastas, att en omformulering af
 lagen, på sätt Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, skulle kunna
 gifva uppskof och sanktion till trustbildningar i vårt land, sam-
 tidigt med att man i andra länder och särskildt, såsom vi veta,
 på andra sidan Atlanten gör allt för att förhindra dessas tillkomst,
 så kan det se något egendomligt ut, om vi antaga det föreliggande
 förslaget.

Jag sade för en stund sedan, att jag ansåg, att orsaken till
 den nu föreslagna lagändringen icke grundade sig på något speciellt
 behof, att bolag skulle få ingå i kooperativa föreningar. Jag tror,
 att jag har mig bekant, att anledningen till denna lagändring har
 varit, att, när i en viss del af vårt land, genom sammanslutning
 af en mängd mindre föreningar, bildades en större konsumtions-
 förening, en stor kooperativ förening, hvilken vid ansökning om
 att få sina stadgar registrerade fick afslag, emedan föreningen icke
 föll inom ramen af nu förevarande lag, Kungl. Maj:t för att af-
 hjälpa detta förhållande beslöt att låta omredigera lagen. Men då
 lagförslaget kom till högsta domstolen, gjordes där den föreliggande
 ändringen, om hvilken de öfriga reservanterna, herrar Lindhagen,
 Zetterstrand och Pettersson, tala. Efter att först hafva framställt
 de anmärkningar, som de gjort mot det kungl. förslaget, säga de:
 »Alla dessa spörsmål lämnas i den kungl. propositionen utan svar.
 Kungl. Maj:t har på högsta domstolens dock ganska sväfvande
 förord, sannolikt utan närmare öfvervägande af desamma, gifvit
 sig in på den ifrågavarande nyheten i föreningslagstiftningen.»
 Detta är, tycker jag, en ytterst svag rekommendation för den
 ifrågasatta lagändringen. De ärade reservanterna påstå, att Kungl.
 Maj:t, likasom — jag vet icke om jag vågar säga det — bländad
 af högsta domstolens stora auktoritet, tagit denna förändring utan
 att närmare granska hvad den innebure.

Jag har i min kortfattade reservation tagit in ett par ord,
 som visa, att om det, såsom ju lär vara förhållandet i Skåne,
 skulle finnas ett eller annat mejeribolag eller dylikt, som vore i
 behof att komma in i en konsumtionsförening för att få sina för-

nödenheter till litet billigare pris, intet hinder funnes därför, om det ginge in i föreningen genom sin styrelses ordförande eller någon annan, hvilken då erhöles förmånerna, som han i sin tur åter kunde bereda sitt lilla bolag. Då man talar om bolag i allmänhet, inbegriper man ju ej sådana små bolag. Ty ett större aktiebolag är någonting helt annat än ett mindre landbruks- eller mejeribolag. Vår lag däremot gör ej någon sådan skillnad mellan de små landbruksbolagen och de stora aktiebolagen, att de förra kunna få ingå såsom delägare i ekonomiska föreningar.

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Den siste ärade talaren sade, att han önskat, att formuleringen af det lagförslag, som innefattas i min reservation, varit något annorlunda. Däri vill jag gifva honom rätt. Men han får dock besinna, att det för en reservant i lagutskottet är ytterst vågadt att sätta sig ned och på fri hand skriva lagtext. Han vågar icke gärna göra det, och till och med lagutskottet vågar mycket sällan göra det. Jag anser därför, att jag icke haft något annat att välja på, då jag ville målet, än att taga förslaget sådant Kungl. Maj:t ursprungligen affattat detsamma.

Jag tror icke, att jag efter den förste ärade talarens sakrika anförande behöfver vidare inlåta mig på saken, utan anhåller endast att få yrka bifall till den af mig vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Olsson i Viken: Jag är af en annan åsikt än de båda föregående talarne. Jag skall be att få påpeka några olägenheter, som skulle blifva en följd, om lagen formulerades på sätt friherre Bonde föreslagit. Praxis har ju hittills varit, att äfven bolag och kommuner ha fått ingå såsom medlemmar i registrerade ekonomiska föreningar, fastän lagen icke säger något därom. Blefve det nu särskildt nämndt i lagen, att utom fysiska personer äfven registrerade föreningar finge ingå såsom medlemmar i registrerade föreningar, skulle man däraf draga den slutsatsen, att bolag och kommuner *icke* finge vara med, och nämnda praxis skulle afbrytas. Men detta vore enligt min tanke ganska ödesdigert. Jag tänker därvid särskildt på de talrika fall från min hemtrakt, Skåne, där bolag och kommuner ingå såsom delägare i mejeriföreningar. Om nu lagen blefve sådan, som friherre Bonde vill ha den, skulle antingen dessa bolag och kommuner utkastas ur mejeriföreningarna och sättas på bar backe med sin mjölk, eller, om myndigheterna förföre mera skonsamt och blundade för de olagligheter, som redan existerade, skulle för framtiden bolag och kommuner icke få ingå i mejeriföreningar.

Man kan lätt tänka sig, hvilka olägenheter äfven en sådan eventualitet skulle vålla. Sättes ett jordbruk på aktier, hvilket icke så sällan inträffar, så skulle man nödgas upphöra att lämna mjölk till andelsmejeriet; om en kommun anordnar en fattiggård

Angående ändring af 1, 11, 23 och 50 §§ i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet. (Forts.)

och skaffar en del kor till denna, så hade man ej något ställe, där man kunde få afsättning för mjölken, ty några andra mejerier än andelsmejerier existera knappt mer i Skåne. Skall man hålla efter bolagen, så må man göra det på ett förståndigt sätt och icke med sådana här småaktiga trakasserier.

Friherre Bonde söker visserligen i sin reservation anvisa en utväg att undvika dylika olägenheter. Han säger på sidan 4:

Den anmärkningen, att äfven bolag och andra samhälligheter skulle kunna vara af behof utaf de fördelar, en ekonomisk förening erbjuder, finner jag ej förtjäna afseende, emedan alltid för dylika finnes möjlighet att genom en eller flere af sina medlemmar eller styrelseledamöter därpå komma i åtnjutande.

Han berörde också denna fråga som hastigast i sitt anförande. För min del har jag svårt att förstå hvad han egentligen menar härmed; men det ser ut, som om han ville anvisa bolagen ett sätt att kringgå lagen, och att stifta en lag samt på samma gång anvisa ett sätt att kringgå densamma, därpå kan jag icke vara med.

Så vidt jag vet, har någon olägenhet icke försports af nuvarande praxis: hvarför då icke fastslå den i lag, då utvecklingen gått i sådan riktning? Det kan väl hända, att man år 1895, då denna lag stiftades, endast afsåg fysiska personer, och jag förstår därför, att man af principiella skäl kan hafva betänkligheter mot att släppa in bolagen; men icke bör man så stirra på principer, att man blir blind för det praktiska lifvets kraf och utvecklingens gång.

Äfven en annan sak skall jag be att få påpeka. Det händer icke sällan, såsom särskildt herr Österberg i en motion har påpekat, att småfolket vid sina sammanslutningar för att befrämja sina gemensamma ekonomiska intressen välja bolagsformen i stället för föreningsformen. Det synes mig, som om det skulle vara i högsta grad obilligt att förbjuda sådana bolag, bildade af mindre bemedladt småfolk, att sammansluta sig till en ekonomisk förening, som kunde ännu verksammare befrämja deras ekonomiska intressen.

Man har yttrat farhågor för att Kungl. Maj:ts proposition, om den blir lag, skulle kunna verka befordrande för trustbildningen. För min del hyser jag alldeles inga farhågor i detta afseende, ity att bolagen, om de vilja bilda trustar, nog lära veta att välja andra och bättre utvägar än en sådan tungrodd apparat som en ekonomisk förening.

På grund af dessa i korthet anförda skäl skall jag be att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Det föreliggande lagförslaget afser, som vi ju alla se, i främsta rummet att bereda möjlighet för registrerade föreningar att sammansluta sig till en större registrerad förening, och detta är ett önskemål, som framhållits här upprepade gånger och som jag tror att vi

alla vilja befrämja. Därutinnan har alltså inom utskottet icke rådt den allra minsta meningsskiljaktighet. Men i andra rummet afser också lagförslaget att reglera den frågan, huruvida bolag, kommuner och menigheter också skola få sammansluta sig till registrerade föreningar. Denna fråga kan man icke säga hafva varit klargjord af den förefintliga lagstiftningen i ämnet, men en praxis har utbildat sig, som hittills gått i den bestämda riktningen, att bolag, kommuner och menigheter tillåtits att sammansluta sig i föreningar. Nu har man emellertid anmärkt, och detta med rätta, att denna praxis saknar stöd af lag. För att få denna sak klar har man haft att välja på två vägar, antingen att tillåta sådana sammanslutningar och sålunda legalisera det tillvägagångssätt, som hittills praktiserats, eller också att säga stopp och förbjuda dem.

I denna fråga har, som herrarne af utskottets utlåtande inhämtat, rådt betydlig meningsskiljaktighet inom utskottet, och jag går icke grannlagenheten för nära, om jag röjer, att vid frågans behandling inom utskottet till en början en stor majoritet var af den meningen, att man icke borde tillåta bolag, kommuner och menigheter att sammansluta sig. De skäl, som här blifvit anförda såväl för som emot den kungl. propositionen, hafva inom utskottet ganska noggrant dryftats. Men sedan dessa skäl vägts mot hvarandra, inträffade det att en stor del af utskottets medlemmar, och bland dem just herrar Lindhagen och Pettersson samt jag, gingo öfver till den mening, som innefattas i utskottets förslag. Utskottet har här icke följt den vanliga formen vid ett tillstyrkande. Utskottet brukar säga, att utskottet, »som icke har något att mot den kungl. propositionen anmärka», hemställer om bifall till densamma. Här åter har begagnats en annan formulering: »efter verkställd granskning af det i propositionen innefattade lagförslaget» får utskottet hemställa om bifall till detsamma. Detta uttryck har användts just på grund af den inom hela utskottet rådande tveksamheten, huruvida man borde tillstyrka förslaget eller icke.

Vi hafva, som sagdt, redan inom utskottet hört angifvas de skäl mot förslaget, som sedermera hafva upprepats här, nämligen faran för trustbildning m. m., men vi — d. v. s. jag och mina medreservanter lika väl som utskottets majoritet — hafva icke kunnat få klart för oss, att dessa faror, som man på teoretisk väg så väl kan uppkonstruera, verkligen äro så beaktansvärda, under det att vi med hänsyn till de skäl, som den siste talaren anförde och som kunde mångfaldigas, tro att vi, om vi intoge en annan ståndpunkt, kunde riskera att afbryta en sammanslutande rörelse, som i många fall visat sig gagnelig. Den uppfattning, till hvilken vi reservanter, och jag kan äfven säga utskottets majoritet, hafva anslutit oss vid granskningen af den kungl. propositionen, kan jag därför i korthet angifva vara den, att vi hafva ansett, att man

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)

icke bör åsidosätta ett verkligt trängande behof för betänkligheter, om hvilka man icke med visshet kan påstå, att de hafva någon verklig grund.

Det är på dessa skäl, som vi icke hafva ansett oss kunna underlåta vara med om den kungl. propositionen, ehuru vi icke hafva kunnat känna oss särdeles tilltalade af densamma. Hvad som egentligen har varit vår största betänklighet är, att man icke kan säga, att den lag, hvars omarbetning nu är ifrågasatt, nämligen lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, har ett sådant underlag, om jag så får säga, att det kan vara lämpligt att därpå bygga en sammanslutning af bolag. Men vi hafva icke heller trott, att bolagen skulle vilja begagna en så löslig sammanslutning i ändamål af trustbildning. Vilja de bilda en trust, komma de nog att gå på andra vägar än på den lösliga väg, som är utstakad genom lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet.

Det är på dessa grunder som vi, som sagdt, hafva ansett oss icke kunna underlåta att ansluta oss till den kungl. propositionen; och får jag för min del yrka bifall till densamma.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Herr talman, mina herrar! Utan tvifvel förhåller det sig så, att författarne till ifrågavarande lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet icke tänkt sig andra medlemmar i dylika föreningar än fysiska personer. Men å andra sidan lär det väl numera vara en afgjord sak, att bolag och vissa andra samfälligheter få ingå såsom medlemmar i föreningar för ekonomisk verksamhet, och man torde kunna säga, att detta är gällande rätt i vårt land. Att man vid sådant förhållande nu velat begagna tillfället att i lag tydligt uttala hvad sålunda enligt fastslagen praxis gäller, nämligen att bolag och vissa andra samfälligheter få vara medlemmar af föreningar, är ju, synes det mig, en naturlig sak. Jag vill gärna medgifva, att, därest denna praxis kunde anses innebära några vådor, man nu haft ett synnerligen lämpligt tillfälle att öfverväga, huruvida man tilläfventyrs borde genom en bestämmelse i lagen förbjuda registrering af föreningar, som hade till medlemmar bolag eller andra samfälligheter utom föreningar. Jag har emellertid icke kunnat tillstyrka något sådant förbud, och detta så mycket mindre, som ifrågavarande praxis alldeles säkert grundar sig på ett verkligt behof. I fråga om detta behof bör jag emellertid upplysa, att det för det närvande ej i det stora hela förekommer så synnerligen ofta, att registrerade föreningar till medlemmar hafva bolag eller andra samfälligheter. Af undersökningar, som gjordes i lagbyrå, när ifrågavarande lagförslag utarbetades, hvilka undersökningar omfattade en tid af tre år, framgår, att det endast var i ett jämförelsevis ringa antal fall, som

föreningar, hvilka till medlemmar hade bolag eller andra samfälligheter, blefvo inregistrerade. Det inregistrerades, så vidt kunnat utrönas, i medeltal endast sex à sju dylika föreningar om året. Jag bör dock tillägga, att denna statistik så till vida är ofullständig, att densamma endast kunnat afse föreningar med personlig ansvarighet, så att siffran bör antagligen vara något större. Berörda föreningar äro nästan utan undantag mejeriföreningar, en stor del af dem från Skåne. De samfälligheter, som ingå i dessa föreningar, äro vanligen kommuner eller aktiebolag. Det är flera kommuner som ingå såsom medlemmar i dessa mejeriföreningar för sina fattiggårdar. Jag kan icke finna, att några öfvertygande skäl blifvit anförda till stöd därför, att man nu skulle införa den nya ordningen — ty det blefve en ny ordning — att bolag och kommuner icke vidare skulle få ingå som medlemmar i mejeriföreningar eller andra föreningar för ekonomisk verksamhet.

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Hvad angår den af friherre Bonde afgifna reservationen, ber jag att mot densamma få göra tvenne erinringar.

Den första af dessa erinringar, som måste anses vara ganska väsentlig, är redan gjord af en talare på skånebänken. Friherre Bonde hänvisar bolag och andra därmed jämförliga samfälligheter att vid behof låta någon eller några af sina styrelseledamöter eller medlemmar ingå i föreningar för ekonomisk verksamhet. Detta är ju att i motiveringen till lagen rent af inbjuda till ett kringgående af lagen. Jag kan icke finna annat, än att ganska betänkliga förvecklingar måste uppstå, om dessa ombud för bolag och kommuner skola å ena sidan vara ombud, hvilket de naturligen måste vara i förhållande till bolagen och kommunerna, men å andra sidan måste handla själfständigt, såsom om de icke vore ombud, hvilket de ju måste göra i förhållande till föreningarna.

Min andra anmärkning mot den ifrågavarande reservationen innebär, att det icke blifvit uti den till reservationen fogade lagtexten tydligt utsagdt — hvad som väl är meningen — att bolag och andra samfälligheter utom föreningar icke få vara medlemmar i föreningar för ekonomisk verksamhet. Antages reservationen, blir sålunda förhållandet utan tvifvel det, att bolag och andra samfälligheter fortfarande såsom hittills få ingå som medlemmar i dylika föreningar.

Jämväl emot afslagsyrkandet anhåller jag att få göra två erinringar. Skulle den kungl. propositionen afslås, blir det för föreningar trängande behovet att få rätt att ingå i större föreningar icke afhjälpt, och vidare är det klart, att ingen fördel vinnes genom ett afslag å propositionen. De, som vilja afslag, afse ju därmed, att bolag icke skulle få vara medlemmar i föreningar, men detta kan naturligtvis icke förhindras genom ett afslag, ty praxis kommer då att blifva densamma som nu.

Det bästa beviset för att propositionen bör bifallas, synes mig

Angående vara, att herr Lindhagen och hans medreservanter, ehuru de ha
 ändring af 1, ganska grava anmärkningar mot propositionen, dock icke kunnat
 11, 23 och 50 komma till något annat slut, än att densamma bör bifallas.
 §§ i lagen den 28 juni 1895 Jag hemställer, att denna kammare, liksom Första Kammaren
 om registrera- förut har gjort, måtte bifalla den föreliggande propositionen.
 de föreningar för ekonomisk verksamhet.

(Forts.)

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Det är ganska naturligt, att, när man skall lagstifta i en sådan fråga som denna, man på förhand söker se saken från olika sidor för att få fram det bästa möjliga. Jag instämmer till stor del med de talare, som hysa farhågor för att släppa in bolag som medlemmar i nu ifrågasvarande föreningar. Jag vet nu icke, om det låter sig göra, men i alla fall måste vi dock därvid söka skilja på bolag och bolag. Det torde väl icke vara obekant för de fleste af kammarens ledamöter, att långt innan lagen om registrerade föreningar kom till stånd, fanns det sammanslutningar emellan de lägre samhällslagren af befolkningen i vårt land, hvilka sammanslutningar voro fotade på aktier å en 10 eller 5 kronor. Fastän sedan bolagsordningen i detta stycke ändrats, är ju dock fortfarande den bestämmelsen gällande, att man kan bilda bolag med 10 kronors-aktier och 10,000 kronors kapital. Det finnes inom våra stadssamhällen ganska många sådana föreningar, som just ur juridisk synpunkt anse sig ha en större säkerhet än en inregistrerad förening att tillförsäkra sina medlemmar, och som utåt så att säga kunna möta med större ekonomisk pondus. Det finnes ett stort antal dylika föreningar, som man genom ett afslag skulle utesluta från möjligheten att delta i en blifvande sammanslutning mellan sådana föreningar, som oberoende af namnbeteckningen dock ha Kooperationen till sin hufvudsakliga verksamhet och uppgift. Jag är själf medlem i aktiebolag, som blott utdela en viss procent på aktiekapitalet och utöfver denna procent ha utdelning på inköpta varor. Där har sålunda Kooperationen varit det egentliga målet, bolaget endast en lämpligare form för den ekonomiska verksamheten.

Ställd inför denna möjlighet, kan jag icke annat än yrka bifall till den kungl. propositionen, just därför, att om jag yrkade afslag å densamma, så skulle jag utesluta just den stora del utaf de kooperativa föreningarna, som verkar under namn af bolag. Min öfvertygelse är, att ett beslut, som nu i dagarne vunnit sanktion, kommer att verka därhän, att en stor del af de kooperativa föreningarna kommer att tillgripa aktiebolagsformen, just emedan de icke våga afyttra varor till andra än sina medlemmar, och intresset och vakenheten för Kooperationens innebörd äro icke tillräckliga för att uppbära föreningen, hvarför föreningen nödgas att söka så att säga en del af sin existens genom försäljning af varor till personer, som icke ännu äro medlemmar, kanske icke beroende

därpå, att de icke kunna vara det, utan därpå, att de icke förstå kooperationens innebörd.

Jag ser således frågan ur den praktiska synpunkt, som jag fått genom ett flerårigt deltagande i den kooperativa verksamheten. Således ställer sig saken för mig på detta sätt: vinner den rörelse, som jag vill främja, mera genom att förslaget bifalles, än den möjligtvis kan förlora genom den tänkbarheten, att aktiebolagen i en eller annan form skulle begagna detta förslag till trustbildning? Man hade ju kunnat anordna så, att man i lagen hade inryckt en bestämmelse om aktiebolag med ett visst aktiekapital. Men då detta nu icke är möjligt, är jag af praktiska skäl nödgad att avsluta mig till förslaget.

Vidare är det en annan omständighet, som nödvändiggör, att vi fortast möjligt få en lagstiftning, som tillåter en sammanslutning mellan de kooperativa föreningarna. Dessa föreningar ses icke i allmänhet med blida ögon af mellanhänderna, och det är ju naturligt, ty de kringskära ju de senares rörelsefrihet. För dem, som deltagit i den kooperativa rörelsen, är det väl icke obekant, att man just därför redan nu börjat i vårt land att resa än det ena och än det andra hindret för att omöjliggöra dessa förenings framgång. Jag har själf varit med och bildat åtskilliga sådana föreningar, som blifvit nekade kredit, icke på grund af misstro mot deras soliditet, utan därför att andra, som köpt hos grosshandelsfirman, sagt: lämnar ni varor till den och den föreningen, som är konkurrent till oss och som vill föra handelslifvet in på andra banor, än som äro förenliga med våra intressen, så vilja vi icke längre ha några affärer med ert handelshus. Detta har gjort, att man från detta håll har sökt omöjliggöra utvecklingen af de kooperativa föreningarna så godt man kunnat. Detta har i sin ordning gifvit anledning till, att tanken runnit upp på bildandet af en centralorganisation mellan de kooperativa föreningarna, för att de genom sin samlade styrka skola ha möjlighet att föra fram de idéer och de uppgifter, som de föresatt sig. Just därför anser jag mig nödsakad att i den kooperativa rörelsens intresse yrka bifall till den föreliggande kungl. propositionen och utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Det kan ju förefalla ganska underligt, att man uti en reservation på åtskilliga anförda skäl på det skarpaste kritiserar ett framkommet förslag, men sedan slutar med att man är nödd och tvungen att bifalla detsamma. Anledningen till ett sådant tillvägagångssätt är i detta fall emellertid det, att när man skall taga sig fram genom ett så ofullständigt motiveradt och outredt förslag, som detta i själfva verket är, måste man taga hänsyn icke blott till de teoretiska förutsättningar, på hvilka förslaget är byggdt, utan man måste också, så vidt jag förstår, se till, huru

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)

saken ställer sig i det praktiska lifvet, hvad man vinner och hvad man förlorar genom att antaga eller förkasta detsamma. Enligt min uppfattning skulle jag helst ha velat för närvarande stanna, där friherre Bonde stannat, och jag skulle gifvetvis också ha gjort det, ifall icke 1895 års lagstiftare på grund af bristande uppmärksamhet för ämnets praktiska sidor fört oss in i denna återvändsgränd. Det vore visserligen en bekväm utväg att taga friherre Bondes förslag, men då har man icke löst den viktigaste frågan: Hvad vinnes eller hvad förloras genom att stanna vid friherre Bondes reservation eller genom att antaga Kungl. Maj:ts förslag?

Hvarför jag för min del anser, att man här är nödsakad att godkänna Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition, beror på tvenne särskilda anledningar.

Den ena af dessa anledningar är, att enligt min uppfattning man omöjligen kan från lagstiftningens synpunkt och från rättslig synpunkt antaga friherre Bondes förslag. Han föreställer sig, att det här är fråga blott om en försiktig utvidgning af en redan befintlig lags giltighetsområde. Nej, detta är en alldeles ny lag, som har anspråk på att verka retroaktivt på redan uppkomna rättsförhållanden, och det är en särdeles stor skillnad.

Nu är det ju så, att man alldeles oomtvistligt kan säga, att 1895 års lagstiftare tänkt sig, att den kooperativa föreningsrörelsen, som de ville uppmuntra, skulle vara grundad därpå, att medlemskapet i föreningarna endast afsåge fysiska personer. Men därigenom, att de icke riktigt klart angifvit detta i motiveringen eller i själfva lagtexten, har det faktiskt inträffat — hvilket för mig åtminstone var en mycket stor öfverraskning, då jag fick upplysning därom genom den kungl. propositionen — att bolag fått ingå som medlemmar i dylika föreningar, under det däremot alla anse, att lagen icke tillåter något sådant i fråga om föreningar.

Den förre justitieministern har i sitt anförande till statsrådsprotokollet till och med uttryckligen förklarat, att detta beror icke på någon missuppfattning af lagen, utan innebär en riktig tillämpning af densamma, emedan bolag liksom fysiska personer kunna ha själfständiga ekonomiska intressen och sålunda böra få kunna ingå som medlemmar i föreningar för ekonomisk verksamhet, hvilket däremot med den lydelse, som lagen för närvarande har, icke kan blifva fallet i fråga om föreningar. Det är sålunda enligt hans uppfattning — hvilken, ehuru i sväfvande uttryck, vunnit understöd af högsta domstolen — så, att enligt gällande lag bolag kan ingå såsom medlem af dylik förening.

Nu har visserligen friherre Bonde icke afskrifvit Kungl. Maj:ts första förslag, såsom man har föreställt sig, utan han har i full öfverensstämmelse med sin uppfattning måst affatta sitt förslag så, att det hädanefter blir omöjligt för bolag att ingå såsom medlem i dylik förening. Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag var grundadt

på att man skulle bibehålla denna rätt för bolag, och därför har Kungl. Maj:t i § 23 upptagit en uttrycklig bestämmelse, som grundade sig på denna förutsättning. Ty där talas om att medlem af ett bolags styrelse skall kunna få säte i en förenings styrelse. Denna bestämmelse har friherre Bonde konsekvent tagit bort i sin § 23, så att där talas blott om att ledamot af en förenings styrelse — om denna förening själf ingått i en annan förening — må kunna vara medlem af den sistnämnda föreningens styrelse. Alltså: detta nya förslag, som friherre Bonde framställt, innefattar en ny lagstiftning, som icke är endast en utvidning af den gamla, utan som också faktiskt kommer att verka retroaktivt på rättsförhållanden, som med rätt eller orätt redan uppkommit under skydd af den gamla lagen. Man brukar ju säga, att man ej bör antaga ett lagförslag, förrän det blifvit utredt, och detta är en riktig princip i de allra flesta fall. På samma sätt måste man om friherre Bondes förslag säga: Kan Riksdagen antaga en sådan lag, innan man fått en utredning om i hvad omfattning bolag redan hafva inträdt såsom medlemmar i föreningar för ekonomisk verksamhet, och kan man antaga en lag, hvarigenom man sätter redan faktiskt uppkomna rättsförhållanden på lösa boliner? Hvad blir det därigenom af dessa bolag, som redan inträdt i dylika föreningar, och hvilken rätt få de hädanefter? Och handlar lagstifningen rätt genom att på detta sätt lagstifta? Inför en sådan situation finnes det enligt min uppfattning endast ett förlösande ord, såsom alltid i sådana frågor, nämligen ett yrkande om afslag på alltsammans. Det är det enda konsekventa.

Men jag kan dock icke vara med om att yrka afslag på alltsammans, och därmed kommer jag till det andra skälet, på hvilket jag grundar min uppfattning, att jag måste bifalla den kungl. propositionen, och det skälet är det föreliggande praktiska behovet af den ifrågasatta lagstiftningen. Det har redan framhållits af herr Thorsson, att bolagsformen användes i stor omfattning i kooperativt syfte, och att det föreligger ett behof af att äfven dylika samfälligheter skola få sammansluta sig till en förening. Men det förnämsta praktiska behovet ligger i föreningarnes behof att bilda centralförbund. Jag tänker därvid särskildt på de landtmannaföreningar, som man med stora ansträngningar bildat inom Väster-norrlands län, och hvilkas ansökan om sammanslutning till ett centralförbund afslogs af Konungens befallningshafvande i länet. Då de sedan klagade hos Kungl. Maj:t, gjorde Kungl. Maj:t icke någon ändring i sin befallningshafvandes utslag, därför att dessa föreningar ej ansåges kunna få gå in under lagen. Det är detta faktum, som föranledt det nu föreliggande lagförslaget. Om man nu skulle afslå det hela, skulle dessa små föreningar icke få fullfölja sitt syfte; och då jag tror, att det är en mycket viktig sak för framtiden, att småbönderna i Norrland sluta sig ihop och att

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Angående det af en mängd hvar för sig svaga personer blir en stor och ändring af 1, stark organisation, kan jag ej vara med om att äfventyra, att 11, 23 och 50 denna rörelse, som uppstått däruppe, skall brista sönder och gå §§ i lagen den om intet blott därför, att man på teoretiska grunder till äfventyrs 28 juni 1895 vill ogilla ett förslag, som dock har tillkommit för att skydda om registrera dessa föreningars intresse. Och liknande förhållanden förekomma de föreningar på flera ställen i vårt land. för ekonomisk verksamhet.

(Forts.)

Då kan man säga: hvad är det sålunda för orsaker, som göra, att vi ej böra antaga Kungl. Maj:ts förslag? Genom att antaga Kungl. Maj:ts förslag vinnes ju dels, att de bolag, som redan ingått i en förening, ej få sin rätt kränkt, och dels, att föreningar för ekonomisk verksamhet få rätt att sammansluta sig till centralförbund, hvilket är en mycket viktig, behjärtansvärd och af tvingande behof påkallad sak. Och vidare bereder man därigenom alla sådana små bolag, som verka i kooperativt syfte, fortfarande en utväg att genom föreningsväsendet få verka i sagda syfte. Jo, anledning till afslag ligger närmast i faran, att denna lagförändring kan användas af de stora bolagen för bildande af truster i allmänfarligt ändamål.

Jag vill då till en början säga, att erfarenheten hittills icke har visat, att denna föreningsform af bolagen användts i detta syfte, åtminstone icke så vidt jag har mig bekant. Och vidare må det erinras att, om man vill bilda föreningar i trustsyfte, man icke lär på något sätt kunna hindra detta genom att afslå den kungl. propositionen, ty utvägarne till sådana sammanslutningar äro mångfaldiga, och det lärer äfven vara ganska osannolikt, att man därvid just skall använda denna form, ehuru en möjlighet därtill ju dock alltid kvarstår. Men då jag nu jämför möjligheter och omöjligheter därvidlag och då jag väger mot hvarannat hvad som vinnes och hvad som förloras genom att bifalla eller afslå Kungl. Maj:ts förslag, har jag ansett mig nödd och tvungen att inom utskottet yrka bifall till detsamma, hvilket yrkande jag nu vidhåller.

Häruti instämde herrar *Hörnsten* och *Öhngren*.

Friherre Bonde: Herr Thorsson anmärkte, att han misstänkte, att de inskränknningar, som jag föreslagit i den kungl. propositionen, skulle lägga hinder i vägen för den kooperativa rörelsens fortfarande utveckling. Men detta är långt ifrån förhållandet, utan jag har just utgått därifrån, att ingen annan förändring i lagen borde ske, än just för att understödja den kooperativa rörelsens vidare utveckling, nämligen så, att det skulle tillåtas kooperativa föreningar att ingå i en större förening. Och det är just det, som han framhöll såsom ett önskemål, och det är detta, som vinnes genom att formulera lagen på det sätt jag föreslagit. Talaren

i fråga anförde, att flera kooperativa föreningar ha för att få en mera säker och stadig form och för att få bättre kredit tillgripit aktiebolagsformen och därför ej skulle kunna ingå i en dylik förening. Men hvad hindrar sådana bolag att förena sig och äfven antaga aktiebolagets form för den större föreningen, i fall de nu verkligen anse det behöfligt att använda bolagsformen för sin verksamhet?

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Den anmärkningen riktades mot mig först från skånebänken och sedan nu sist från statsrådsbänken, att jag genom en passus i min motivering hade liksom anvisat en utväg att kringgå lagen. Jag vill däremot blott inlägga den gensagan, att jag icke gifvit anvisning på en utväg att kringgå lagen, utan blott angifvit, huru lagen kan användas af bolag, ifall de vilja det. Kanske har jag från första början, såsom äfven af herr Lindhagen anmärktes, byggt mitt förslag på en alltför teoretisk grund, men jag har den uppfattningen rörande denna lagstiftning om bolag och föreningar — sådan den antogs vid 1895 års riksdag och sådan jag uppfattat den med ledning af den diskussion, som i Andra Kammaren förekom vid dess behandling — att man då samtidigt antog två olika organisationer: aktiebolag och föreningar. Aktiebolaget var en organisation och föreningen var, hvad som äfven i lagen tydligen är framhållet, just ett medel för fysiska personer att förena sig och därigenom tillgodose sina gemensamma intressen. Det är således på den bestämda grund, på hvilken denna lagstiftning har byggts, som jag fortfarande tillåter mig att stå; och det är en stor skillnad mellan det, att ett aktiebolag som sådant ingår såsom medlem i en kooperativ förening, och det, att en eller annan styrelseledamot i ett bolag ingår i en dylik förening för att tillförsäkra bolaget den förmån, som föreningen kan bereda. Jag har ej — jag erkänner det — stor erfarenhet om hvad dessa kooperativa föreningar afse för ändamål med sin verksamhet, särskildt de föreningar, som af talaren på skånebänken omtalades. De flesta af dessa föreningar äro väl mejeriföreningar, som ha sin verksamhet riktad på afsättningen af mjölken. Liknande föreningar ingås äfven ofta för att skaffa deras medlemmar förnödenheter till billigare pris, för inköp af gödningsämnen för jordbruket o. d. Likaså finnas andra kooperativa föreningar, t ex. inom arbetareorganisationerna, i och för beredande af bostadsförmåner m. m. Allt detta är dock saker, som afse rent personliga förmåner. Det synes mig därför ligga i sakens natur att icke utvidga lagstiftningen så, att man frångår dess ursprungliga princip.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet anmärkte för det andra gent emot hvad jag yttrade: ja, det gör ej något alls, utan antages det förslag, som friherre Bonde framlagt, så blir det precis som det varit. Bolagen skulle komma att fortfarande gå in, ty, sade han, om jag rätt minnes, huru orden föllo sig,

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

det har blifvit lag och rätt här i landet, att bolag och andra samfälligheter få ingå i dylika föreningar. Ja, är det så, tycker jag att hos dem af mina motståndare, som uppträdt mot den af mig föreslagna formuleringen, alla betänkligheter skulle falla, ty då är det bra som det är. Då kunna ju bolag fortfarande få komma med i dylika kooperativa föreningar. Jag vidhåller dock fortfarande, att det egentligen här blott gäller att gifva lagstiftningen en annan karaktär än hvad med densamma ursprungligen afsetts.

Herr Lindhagen framhöll, att det har visat sig ett stort behof af att bolag skulle få ingå i dylika föreningar. Detta yttrande jäfvades emellertid af herr statsrådet, som ju tydligen sade, att det är i ytterst få och sällsynta fall, som det visat sig, att bolag ingått i dylika föreningar. Då är ju ej olyckan så förfärligt stor, ifall ej för framtiden bolagen skulle få denna rätt.

Herr Lindhagen talade äfven åtskilliga gånger om dessa bestämmelser retroaktiva verkan att köra ut bolagen ur redan bildade föreningar. Dock tror jag ej precis, att, om man ändrar lagen, sådana föreningar, som äro bildade i öfverensstämmelse med den uppfattning, som man förut hade om lagen, därigenom skulle blifva olagliga. De äro ju redan registrerade och ha fortfarande sina rättigheter kvar oförändrade, äfven om lagstiftningen sedan blir olika med hänsyn till dem, som sedan skulle äga att inträda i föreningen.

Herr vice ordföranden i lagutskottet påpekade en sak, som verkligen hittills gått mig alldeles förbi, nämligen det ofantligt listiga sätt, på hvilket lagutskottet formulerat klämman i detta betänkande, nämligen så, att utskottet väl icke har ansett den kungl. propositionen vara utan anmärkningar, men att det användt det uttryck, som han påpekat, nämligen »efter verkställd granskning», utan att säga, *huru* denna granskning utfallit. Detta är verkligen ett utmärkt sätt att komma ifrån saken, om man nämligen anser sig nödd och tvungen att godkänna en sak, som man samtidigt ej anser sig kunna gilla, så att, om det är herr vice ordföranden, som uppfunnit detta utmärkta sätt, jag verkligen anser, att han bör låta registrera detsamma för framtiden, för att det må kunna användas vid lämpliga tillfällen.

Jag tror mig icke längre behöfva uppehålla tiden med att bemöta de anmärkningar, som blifvit gjorda. Jag står fortfarande på min kanske allt för teoretiska ståndpunkt och anser, att jag icke kan frångå det yrkande, som jag en gång gjort.

Herr Larsson i Lund: Herr talman, mina herrar! Jag ber om ursäkt, att jag ytterligare tager kammarens tid i anspråk i denna fråga. Men jag anser det från min uppfattning sedt nödvändigt att framhålla den väsentliga skillnad, som verkligen råder mellan aktiebolag och kooperativa föreningar. Dessa båda slag af

korporationer sträfva för mål, som ligga från hvarandra alldeles fjärran. Aktiebolagen äro ju kapitalistiska inrättningar. Aktiebolagens verksamhet går ut på att fruktbargöra aktieägarnes i affären insatta kapital, att bereda kapitalbildning och kapitalafkastning. Föreningarna för ekonomisk verksamhet, såsom det heter — benämningen, det får jag medgifva, är icke lycklig, ty under denna benämning kan ju hvarjehanda stickas in, som i verkligheten är alldeles främmande för den kooperativa rörelsen — de kooperativa föreningarna sträfva icke efter någon kapitalbildning eller någon kapitalvinst. De kooperativa konsumtions- och bostadsföreningarna sträfva alls icke för någon vinst. Hela deras verksamhet utesluter all tanke på vinst. De kooperativa produktionsföreningarna kunna naturligtvis icke stå utanför sträfvet efter vinst. Men just med afseende å produktionsföreningarna framträder tydligt skillnaden mellan aktiebolag och kooperativa föreningar. Aktiebolagens vinst fördelas i proportion af delägarnes insatta kapital. Det visar således, att de äro kapitalistiska inrättningar. Konsumtionsföreningarnas vinst fördelas efter hvars och ens konsumtion. Produktionsföreningarnas vinst fördelas, om jag så må säga, efter hvars och ens arbete, detta ord taget i mycket vidsträckt bemärkelse, i mejeriföreningar t. ex. är det icke hvarje medlems personliga arbete, utan hans leverans, som utgör fördelingsgrunden.

Nu är det mycket beklagligt, att det uppstått sådana bastarder, hvarom herr Thorsson talade, hvilka valt aktiebolags form, således den kapitalistiska formen, men sträfva för alldeles motsatt ändamål, Kooperation. Kooperation är nämligen en social rörelse, icke någon kapitalistisk rörelse.

Genom den lagstiftning, som nu är gällande, hafva vi kommit till den punkt, där vi nu stå, att man alldeles sammanblandar dessa två synpunkter. Det torde ju måhända kunna med fog riktas mot mig den beskyllningen, att jag är alldeles för teoretisk. Men det är en teori, som har en mycket stor betydelse i praktiken. Hvarför skall jag nödvändigt använda en form, som i själfva verket icke passar för den verksamhet jag bedrifver? Hvarför icke utöfva min verksamhet under den form, som därför är afsedd?

Här klagas öfver: att om Kungl. Maj:ts förslag och lagutskottets tillstyrkande betänkande afsloges, skulle alla bolag, äfven de små, som verkligen ha behof af sammanslutning, blifva urständsatta att tillgodose denna sin, jag antager, mycket trängande angelägenhet. Nej, det blifva de visst icke! De blifva blott förmenade att sammansluta sig under den form, som motsvarar en helt annan verksamhet. Det står dem fritt att sammansluta sig under andra former. Och dessa former, menar jag, böra fortfarande regleras genom bolagslagstiftningen. Vill man däremot begagna sig af den

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)

form, hvarom här är fråga, upphör då med bolagsformen i föreningarna och gå ärligt öfver till den kooperativa föreningsformen. Det är en mycket stor olycka för den kooperativa verksamhetens stora sociala betydelse, att denna sammanblandning skett mellan aktiebolag och kooperativa föreningar.

Jag har en betänklighet mot friherre Bondes reservation, som jag icke hade äran omnämna, då jag sist hade ordet, men på hvilken min uppmärksamhet blifvit väckt af herr Lindhagens anförande. Jag delar visserligen herr Lindhagens mening, att ett antagande af friherre Bondes reservation skulle för framtiden omöjliggöra för bolag att blifva delägare i kooperativa föreningar. Men jag delar också hans mening om den retroaktiva verkan, sistnämnde reservants förslag, upphöjdt till lag, komme att få. På det att man obetingadt skulle kunna antaga friherre Bondes reservation borde, menar jag, reservationen innehålla en bestämmelse, hvarigenom denna retroaktiva verkan borttoges, en bestämmelse därom, att hvad som här stadgas icke skall tillämpas på sådana föreningar, som före lagens ikraftträdande blifvit inregistrerade. Då en sådan bestämmelse saknas i friherre Bondes reservation, anser jag något betänkligt att ansluta mig till densamma, huru gärna jag än eljest skulle hafva gjort det. Jag finner mig därför nödsakad att yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition och lagutskottets betänkande som ock friherre Bondes reservation.

Jag tror icke, att risken af ett sådant afslag är så stor, som herr Lindhagen framböll. Ty nog kan väl redan vid nästa riksdag föreligga ett förslag till sådan ändring i lagen om ekonomiska föreningars verksamhet, att den medgifver en sammanslutning af ekonomiska föreningar, men utestänger aktiebolag och bolag. Kan man icke förvänta ett sådant förslag från Kungl. Maj:t — det är ju möjligt, att ett afslag på den kungl. propositionen kan ha den följd, att från Kungl. Maj:t icke kommer något nytt förslag i ämnet — finnes ju dock alltid den utvägen, att af enskild motionär ett sådant förslag kan för Riksdagen framläggas. Och därigenom tror jag, att den största faran af ett afslag kan vara undanröjd.

Jag skall därför, herr talman, be att fortfarande få yrka afslag, men denna gång icke blott på utskottets betänkande och Kungl. Maj:ts proposition, utan äfven på friherre Bondes reservation.

Herr Widén: Herr talman, mine herrar! Under det jag suttit och åhört denna diskussion, har jag icke kunnat undgå att göra den reflexionen, att det här måtte råda missuppfattning rörande en lagstiftares plikt. Här säga alla, som talat för det nu före-

liggande förslaget, att det icke är bra. Lagutskottet har hittat på en säregen formulering, som utmärker, att utskottet icke gillar förslaget, utan blott *efter granskning* tillstyrker detsamma. De tre reservanter, som jämväl tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition, men likväl ansett sig böra afgifva reservation, de anstränga sig allt hvad de kunna för att påvisa olämpligheten af det föreliggande lagförslaget, men så komma de i alla fall och tillstyrka det. Jag kunde icke heller finna annat, än att af herr statsrådet och chefens för justitiedepartementet försvar för den kungl. propositionen också framlyste, att han icke heller fann detsamma så alldeles tillfredsställande, utan mera såsom en af den inrotade praxis framkallad nödfallsåtgärd. Är det då verkligen lämpligt, att Riksdagen antager ett lagförslag, om hvilket meningarna äro, jag säger icke delade, utan alldeles odelade, att det icke är lämpligt, att det åtminstone icke nu föreligger i lämplig form? För min del kan jag icke finna det.

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrerade
föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Här framhålles i starka ordalag, att det föreligger ett stort behof att få en lagstiftning i detta hänseende till stånd. Ja, därom äro nog alla ense. Jag är alldeles öfvertygad, att här föreligger ett mycket stort behof. Och jag är mycket benägen för en lagstiftning i ämnet. Men, mine herrar, jag är därför icke beredd att i dag antaga ett lagförslag, med hvilket ingen är tillfredsställd. När man stiftar en lag, är väl icke meningen, att den skall gälla blott för ett år, några dagar eller en kortare tid, utan att den skall bestå för framtiden. Och då har man att se till — och det är representantionens *plikt*, om ingen annan gör det, — att ett föreliggande lagförslag verkligen är det bästa möjliga. Men jag tror icke, att någon kan vara öfvertygad om, att detta lagförslag är bra, efter hvad här yttrats.

För min del har jag såsom tjänsteman en längre tid varit i tillfälle att tillämpa gällande lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet. Jag har för min del under den tiden icke kunnat få någon annan öfvertygelse, än att lagen *icke* är tillämplig på bolag, framför allt icke på aktiebolag. Och om en begäran skulle ha framställts att inregistrera en förening, i hvilken äfven ingått aktiebolag, så skulle det vägrats i hvad på mig ankommit. Någon sådan begäran har dock icke, så vidt jag kan påminna mig, blifvit framställd hos den myndighet, där jag tjänstgör. Jag anser också, att det är i högsta grad olämpligt, att aktiebolag tillåtas begagna denna form af sammanslutning; och detta med afseende å såväl större aktiebolag, hvilka kunde misstänkas för att på detta sätt söka bilda truster, som äfven de mindre aktiebolagen.

Här har af en talare förut omnämnts, att Kungl. Maj:t genom nyligen afkunnadt utslag förklarar, att såsom konsumtionsföreningar icke få inregistreras sådana föreningar, som sälja varor äfven till utom föreningen stående. Samme talare har framhållit, att det ginge lätt att i detta hänseende kringgå lagen, därigenom

Angående att man bildar aktiebolag och låter dem ingå i en konsumtions-
 ändring af 1, förening, som sedan registreras. Därigenom skulle föreningen blifva
 11, 23 och 50 i tillfälle att afsätta sina varor till alla *bolagets* aktieägare. Vi
 §§ i lagen den 28 juni 1895 kunna ytterligare utföra detta resonemang. Tänka vi oss, att en
 om registrera-kommun ingår i en sådan förening, då skulle det vara tillåtet för
 de föreningar föreningen att sälja sina varor till alla den *kommunens* medlemmar.
 för ekonomisk verksamhet.

(Forts.)

Nu vill jag icke säga, att det är oriktigt att tillåta föreningen
 att försälja varor äfven till utomstående. Tvärtom, jag anser att
 detta bör kunna ske, och om det ej kan ske på annat sätt, önskar
 jag en förändring i lagstiftningen i detta hänseende. Men hvad
 jag anser vara alldeles oriktigt, är att man genom ett afsiktligt
 kringgående af lagen kommer till detta resultat.

För min del skulle jag icke hafva något emot att rösta för
 den reservation, som är afgifven af friherre Bonde och herr Olsson
 i Mårdäng. Jag tror, att man genom att bifalla den reservationen
 i själfva verket undgår alla de svårigheter och olägenheter, som
 här påpekats. Jag tror icke heller, att man då lagstiftar om något,
 som kan blifva farligt, då man endast och allenast tillåter sådana
 ekonomiska föreningar, om hvilka nu är fråga, att bilda en central-
 förening för att därigenom erhålla fastare ekonomisk grund gent
 emot utanför stående. Det är, så vidt jag kan se, alltså det huf-
 vudsakligaste som man nu velat ernå i förevarande afseende.

Jag skulle således icke hafva det allra ringaste emot att rösta
 för friherre Bondes reservation och kommer att göra det, därest
 den kommer upp såsom kontraposition i en eventuell slutvot-
 tering. I annat fall kommer jag att rösta för afslag. Ty jag
 anser alldeles olämpligt och vill för min del inlägga en bestämd
 protest mot att antaga ett lagförslag, om hvilket alla äro ense, att
 det icke är godt.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: En-
 dast ett par ord med anledning af den senaste talarens yttrande.

Han sade, att jag skulle ha yttrat mig så, att han fick den
 uppfattningen, att jag själf ansåge förslaget mindre tillfredsstäl-
 lande. Jag beklagar, att han kunnat få en sådan uppfattning,
 men är densamma alldeles felaktig.

Jag kan icke finna annat än att förslaget är i alla delar till-
 fredsställande.

Förslaget innehåller endast två saker: för det första att till-
 stånd gifves för föreningar för ekonomisk verksamhet att ingå i
 större föreningar — och att sådant tillstånd meddelas, anse ju alla
 vara lämpligt — och för det andra innehåller förslaget ett lag-
 fästade af en gällande praxis, och detta lagfästade kan icke
 vara olämpligt. Man kan icke genom att ej antaga propositionen
 få bort denna praxis. Ty lagfäster man den icke, står praxis
 kvar i allt fall.

Herr Thorsson: Jag skall endast be att få svara på en anmärkning, som friherre Bonde gjorde.

Han sade, att det mycket väl kunde låta sig göra, att aktiebolag bildade en centralorganisation och ekonomiska föreningar en centralorganisation; d. v. s. förutsatt att man tänkte sig en sammanslutning af dessa småorganisationer till en större för att få mera styrka. Det kan låta sig göra, det är alldeles riktigt, men huruvida det är praktiskt gagneligt, det blir en senare fråga. Det är väl dock i alla fall meningen, att man vill försöka återstanna en lagstiftning, som lämnar några praktiska resultat efter sig, och som icke redan den dag den stiftas är omöjlig att efterleva.

Jag skall till alla delar i teoretiskt hänseende instämma uti det uttalande, som gjordes af den ärade talaren ifrån Lund, att mellan aktiebolagens principiella uppgift och de kooperativa föreningarnas principiella uppgift ju är en skillnad nästan så himmelsvid som mellan eld och vatten, då man betraktar dessa båda slags sammanslutningar ifrån rent teoretisk och formell synpunkt. Men jag tillåter mig ännu en gång betona, att innan vi hade lagen om kooperativa föreningar och sammanslutningar i detta land, så existerade det vissa kooperativa sammanslutningar, som måste konstituera sig under den då gällande bolagsformen för att få en laglig rätt att stå på för utöfvandet af sin verksamhet. Och icke är det väl någon som kan öfvertyga mig om, att vi, genom att nu stifta en ny lag, som ställer sig hindrande i vägen för dessa föreningar, därmed gagna utvecklingen. Icke gagna vi de kooperativa sträfvandena genom att stifta en lag, som förbjuder dessa småbolag, som ha Kooperation till sin hufvudsakliga uppgift, att sluta sig till en centralorganisation. Min uppfattning är den, att lagstiftningen icke omskapar uppfattningen i samhället, utan att det är uppfattningen i samhället som dikterar lagar. Härvidlag utgår jag från den synpunkten, att såsom kooperatör verkar jag för att i samhället göra Kooperationens principer gällande så långt som möjligt, och i den mån dessa principer genomsyrt samhället, komma dessa föreningar, vare sig de ha bolags- eller någon annan form, att verka i kooperativ riktning.

Jag skall be att få omnämna, att det faktiskt finnes en hel del föreningar, som hafva tillkommit under Kooperationens namn, men som icke verka i kooperativ riktning, och detta kunna vi icke förhindra, äfven om vi antog ett lagförslag, som utesluter bolagen.

Det har talats om utdelningen i kooperativa företag. Jag skall nu icke ingå så långt på detta. Men jag vill dock påpeka, att vi ha ett slags kooperativa föreningar, som utöfva både produktions- och distributionsverksamhet. Hvad äro t. ex. våra bageriföreningar annat än sådana föreningar, som utöfva båda dessa slag af verksamhet? Å ena sidan tillverka de bröd, å andra sidan distri-

Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)

Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)

buera de sin tillverkning bland egna medlemmar eller försälja den till andra. Detta hör strängt taget icke hit, och jag skall därför icke ingå vidare därpå.

Då vi alltså ha att räkna med de förhållanden, som faktiskt existera i samhället, tror jag, att det är klokast, att vi skapa en lag, under hvilken man kan samla dessa organisationer, så att de icke behöfva gå krokvägar eller begå lagbrott för att få samman-sluta sig och verka under den samhörighetskänsla, som finnes mellan dem. Därför vill jag ännu en gång understryka, att, när jag sätter emot hvarandra de fördelar och de olägenheter, som den nya lagen skulle medföra, nödgas jag att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Mårdäng: Herr talman, mina herrar! Diskussionen öfver denna fråga påminner mig så lifligt om ett yttrande i denna kammare, som fälldes under 1891 års riksdag, och som är af den betydelse, att jag tar mig friheten citera detsamma.

Här förelåg till behandling ett ganska omfattande lagförslag ifrån lagutskottet, och det är att märka, att af alla de talare, som uppträdt, var det nästan ingen, som förklarar sig nöjd med förslaget. Lagutskottets dåvarande vice ordförande, som numera icke är ledamot af kammaren, tog sig däraf anledning att fälla det märk-värdiga yttrandet, »att den omständigheten, att ingen är nöjd med lagförslaget, styrker mig i den uppfattningen, att lagutskottet har träffat den gyllene medelvägen. Herrarne torde nog förstå, hvartåt jag syftar, men jag skall i alla fall tala om hvilket lagförslag det var — det var hvad man kallat vår lagsamlings »sjuke man», väg-lagen. Är det meningen att fortsätta ytterligare i den riktningen, då ställer jag mig alldeles obetingadt på samma ståndpunkt som den ärade representanten på sörmlandsbänken, hellre än att antaga ett lagförslag, om hvilket ingen har kunnat säga annat än »jag tar det nödd och tvungen». Gäller det då verkligen lifvet, så att man måste ta ett lagförslag, som ingen är nöjd med. Det borde väl vara åtminstone någon, som stode på den ståndpunkten, att han förklarade sig riktigt nöjd med det. Nej, det är precis samma för-hållande nu som när väglagen förelåg till behandling.

Då jag nu ställt mig på den ståndpunkten, att jag instämt i friherre Bondes reservation, grundar sig detta till en början därpå, att några dagar förut behandlades i lagutskottet och sedermera i kammaren en motion, som gick ut därpå, att en tillämpad praxis skulle genom en lagändring fastslås. Detta gick icke då. Det var då fråga om ett förslag till ändring af en paragraf i skiftesstad-gan. Den andra omständigheten, som bestämt min uppfattning är, att när denna nu förevarande fråga föredrogs i lagutskottet, kunde jag för min del alls icke finna annat, än att hvad som förän-ledt Kungl. Maj:t att framlägga ändringsförslaget, det var att hög-

sta domstolen påvisat, att en praxis utbildat sig, men det säges icke ett ord vidare om den saken. Alla de betänkligheter, som framhållits såväl i utskottet som i debatten, icke minst af de ärade tre reservanterna, som nödda och tvungna instämt med lagutskottets majoritet, alla dessa betänkligheter grunda sig därför uteslutande därpå, att i motiveringen till den kungl. propositionen icke har kunnat påvisas något verkligt behof.

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Det är så vanligt här i Riksdagen, att, när en enskild ledamot väckt en motion, som han icke kunnat fullständigt motivera, utskottet då säger, att motionären icke förebringat något skäl för sitt förslag. Jag undrar verkligen, om man icke får säga, att Kungl. Maj:t här icke förebragt något skäl.

Men jag skall tillåta mig hemställa, huruvida det kan vara lämpligt, att Riksdagen slår sig på ett lagstiftningsarbete så här rent af i förväg. Jag har visserligen hört af åtskilliga herrar, att här skulle föreligga ett verkligt behof. Hvarför då i all världen icke komma fram med en motivering, som visar detta behof, när man första gången skall ta i tu med frågan i lagutskottet? Denna fråga skulle jag gärna vilja ha besvarad.

Herrarne ha redan hört, att vid första föredragningen af frågan i lagutskottet stor majoritet fanns för afslag å den kungl. propositionen, men att man sedermera svängde om. Visar icke allt detta att frågan verkligen icke är mogen för lösning?

Jag vill erinra därom, att, för den händelse Andra Kammaren nu skulle bifalla friherre Bondes och min reservation, det icke alls är otänkbart, att en sammanjämkning skulle kunna ske, som kunde göra lagförslaget mera smakligt än det visat sig hittills vara. Den möjligheten är icke alls utesluten.

Jag skall sluta med att säga, att, om det verkligen föreligger stort behof af en lagstiftning i ämnet, föreligger också ett lika stort behof af att erhålla ett lagförslag, som man kan antaga utan att säga, att »detta gör jag nödd och tvungen».

Jag måste naturligtvis yrka bifall till friherre Bondes reservation, men i valet mellan Kungl. Maj:ts förslag och afslag tvekar jag icke alls att ställa mig på den senare ståndpunkten.

Herr Eklund: Herr talman! För min del har jag inga betänkligheter mot att rösta för Kungl. Maj:ts förslag. Här har uttalats farhågor för att man skulle, genom att antaga detta förslag, befordra bildandet af stora kapitalisttruster. Jag har den uppfattningen, att det är en farhåga, som icke kommer att visa sig ha någon motsvarighet i verkligheten. Vilja de kapitalstarka bolagen sätta i gång truster och dylika företag, komma de helt säkert att välja andra vägar än att bilda ekonomiska föreningar, som i många fall skulle medföra besvärliga anordningar. Vi ha ju för öfrigt redan nu truster, och utaf den erfarenhet, vi ha beträffande

Angående dem, kunna vi lätt inse, att ett afslag å det nu framlagda förslags-
 ändring af 1, get icke på något sätt skulle motverka bildandet af sådana truster.
 11, 23 och 50 Däremot menar jag, att det verkligen finnes ett behof af att en
 §§ i lagen den ändring göres i den nuvarande lagstiftningen. Jag har därom en
 28 juni 1895 liten smula erfarenhet. Lagen är, sådan den nu förefinnes, i många
 om registrera- de föreningar fall alltför teoretisk, likasom ock de tal, som här i afton hafva
 för ekonomisk verksamhet. hållits, varit för mycket teoretiska. Det är nödvändigt att få lagen
 (Forts.) mera praktisk, och det förslag, som föreligger här i Kungl. Maj:ts
 proposition och utskottets utlåtande, skulle gifvetvis göra lagen
 mera praktisk och bereda större möjlighet för bildande af sådana
 föreningar, som här äro ifråga.

Nu har tillämpningen varit högst olika på olika håll. Sålunda har en Konungens befallningshafvande medgifvit registrering af en förening, som låtit andra föreningar vara delägare i densamma, under det att en annan Konungens befallningshafvande vägrat sådan registrering. Det visar genast, att den nuvarande lagen icke är fullt klar i detta afseende, och så länge en lag icke finnes, som tillåter eller rent af föreskrifver registrering af föreningar med ideell verksamhet, måste äfven dessa föreningar söka anpassa sig efter lagen om ekonomiska föreningar. Detta nödvändiggör, att äfven föreningar böra få komma in i och blifva medlemmar af en sådan ekonomisk förening. Detta har också redan på många håll medgifvits. Här i Stockholm har öfverståhållareämbetet varit mycket tillmötesgående och medgifvit inregistrering af sådana ekonomiska föreningar, där annan förening varit medlem. När nu detta faktiskt blifvit praxis, och man således fått ett uppenbart bevis för att de nuvarande bestämmelserna icke äro praktiska, synes det af behofvet påkalladt, att en förändring sker på sätt Kungl. Maj:t föreslagit. Friherre Bondes reservation tillmötesgår bara en del af önskemålen. Den möjliggör för redan inregistrerade föreningar att bilda en stor registrerad förening, men den gör det icke möjligt för föreningar att jämsides med fysiska personer vara delägare i en ekonomisk förening.

På grund af dessa skäl anser jag för min del, att Kungl. Maj:ts förslag gifvetvis bör hafva företräde, och jag kommer ock att lämna min röst åt detta förslag, och ber att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr *Olsson* i Stockholm instämde häruti.

Friherre Bonde: Herr talman! Diskussionen har redan så gått ut på bredden, att det icke förvånar mig, att begreppen hos åtskilliga talare blifvit litet förvirrade, så att man icke längre vet, hvarom saken egentligen rör sig. Jag vill därför endast med ett par ord sluta, där jag började, så att de herrar, som glömt bort

hvad jag för ett par timmar sedan yttrade, åter må få klart för sig hvad min reservation innebär.

Det är icke fråga, såsom en talare sade, om att stifta en ny lag, som kullkastar nuvarande förhållanden, utan om att i en förut gällande lag införa några ord, som tillfredsställa ett yppadt behof, nämligen beredande af möjlighet för föreningar, bildade af andra föreningar, att begagna sig af den nu stadgade formen. Det är detta som, såsom framhållits af herr Lindhagen m. fl., var af behofvet påkalladt, och det är detta, som Kungl. Maj:t i sitt förslag sökt tillgodose.

Jag har nu ansett, att endast detta behöfde göras, och att man icke borde kasta sig in på andra områden, som, enligt hvad herr Lindhagen yttrat, helt visst äro outredda. Således är det endast denna lilla ändring, som min reservation innebär, nämligen att i gällande lag lägga in några få ord, som göra det möjligt för föreningar, bildade af andra föreningar, att begagna sig af den i lagen för ekonomiska föreningar stadgade form.

Det har under hand sagts mig, att om man vill denna mycket viktiga sak, borde man bifalla Kungl. Maj:ts förslag, ty om nu Andra Kammaren antog mitt förslag, skulle den därigenom förhindra detta syftmåls uppnående, då Första Kammaren redan antagit Kungl. Maj:ts förslag, ty om beslutet blefve olika, skulle någon sammanjämkning icke kunna äga rum, utan frågan skulle för denna gång vara förfallen. Ja, det är mycket möjligt, att så kan vara förhållandet, men jag tror dock, att en sammanjämkning är möjlig. Vi hafva sett detta häromdagen i en annan fråga, nämligen beträffande förslag till ändring af konkurslagen. Där var det ock olika beslut. Men lagutskottet inkom med förslag till den sammanjämkningen, att Andra Kammaren skulle biträda Första Kammarens beslut. Jag tänker mig nu därför, att lagutskottet skulle inkomma med hemställan, att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens beslut, och på detta sätt skulle kamrarne för en enda gång blifva kvitt.

Herr Pettersson i Södertälje: Blott ett par ord. Herr Widén talade i sitt anförande om ett af Kungl. Maj:t nyligen meddeladt beslut, hvarigenom vägrats registrering af en konsumtionsförening, som hade till syfte att sälja varor äfven till personer, stående utom föreningen, och han trodde, att detta beslut skulle för konsumtionsföreningarna innebära en frestelse att välja aktiebolagsformen. Detta herr Widéns yttrande var föranledt af ett yttrande utaf herr Thorsson. Här måtte emellertid ett missförstånd föreligga. Det är visserligen sant, att Kungl. Maj:t under år 1900 på ofvan anförd grund vägrat inregistrering af en konsumtionsförening. Men sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut af den 4 april 1902 förklaradt den omständigheten, att en konsumtionsförening angifvit sitt syfte

*Angående
ändring af 1,
11, 23 och 50
§§ i lagen den
28 juni 1895
om registrera-
de föreningar
för ekonomisk
verksamhet.
(Forts.)*

Angående vara att afyttra varor äfven till personer utom föreningen, icke
ändring af 1, 11, 23 och 50 utgöra något hinder för registrering af denna förening, under för-
§§ i lagen den 28 juni 1895 utsättning dock att föreningens hufudsyfte vore att tillhandahålla
 om registrera- »nyligen» af Kungl. Maj:t meddeladt beslut i ifrågavarande af-
 de föreningar seende, som kan för konsumtionsföreningarna innebära någon
 för ekonomisk frestelse att ombilda sig till aktiebolag.
verksamhet.
 (Forts.)

Men däremot kan det, om förevarande lagförslag faller, be-
 faras, att såväl konsumtions- som produktionsföreningarna finna
 med sin fördel förenligt att ombilda sig till aktiebolag och på så
 sätt åstadkomma dessa större sammanslutningar, som för dem äro
 ett livsvillkor. Och enligt min åsikt faller detta lagförslag icke
 endast om Andra Kammaren nu afslår detsamma, utan äfven om
 kammaren antager friherre Bondes och herr A. Olssons reservation.
 Ty jag undrar, om friherre Bonde och herr Olsson verkligen själfva
 tro, att, om deras reservation nu skulle blifva Andra Kammarens
 beslut, någon sammanjämkning med Första Kammaren, som ju
 antagit lagförslaget, skall kunna åstadkommas. Jag för min del
 är absolut öfvertygad om att Första Kammaren icke går in på
 någon slags sammanjämkning. Om således lagförslaget faller, så hafva
 friherre Bonde och de med honom i denna fråga liktänkande icke
 vunnit sitt mål att förhindra aktiebolag från att med användande
 af denna form bilda truster. Ty, såsom herr justitieministern
 redan påpekat, aktiebolagen hafva redan nu en sådan rätt, och det
 föreligger icke något förslag om att borttaga densamma. Men där-
 emot åstadkommer man, att de kooperativa föreningarna hämmas
 i sin verksamhet, då den för dem viktiga möjligheten att bilda
 centralförbund afskåres. Eller med andra ord: därför att de stora
 och kapitalstarka aktiebolagen försyndat sig, skola de kooperativa
 föreningarna, som intet ondt gjort, straffas. Detta sätt att skipa
 rättvisa påminner om den gamla sagan om borgmästaren, som lät
 hänga smeden till straff för hvad bagaren hade förbrutit.

Jag hemställer, på grund af hvad jag anfört, om bifall till
 utskottets betänkande.

Herr Elowson: Uti den mångfald af skilda meningar, som
 här i afton yppat sig angående den föreliggande frågan, kan man
 dock skönja *en* sak, hvarom vi alla, enligt min uppfattning, äro
 ense. Detta är, att jämsides med 1895 års lag utbildad sig en
 praxis, och att denna praxis icke blifvit af någon här angripen
 såsom varande i sig själf skadlig, utan tvärtom af många erkänts
 såsom god. Denna praxis, om hvilken jag talar, skulle få ett stöd
 genom vårt godkännande af den lagändring, som Kungl. Maj:t
 föreslagit. Detta, mina herrar, är för mig ett tungt vägande och
 tillräckligt skäl, hvarför jag vid voteringen kommer att gifva min

röst till förmån för Kungl. Maj:ts förslag och utskottets därpå grundade tillstyrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner på de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Slutligen föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående uppboordsprovisionen för indrifning af resterande kommunalutskylder.

§ 4.

Aflämnades följande nya motioner, nämligen af:

herr *P. Jönsson* i Färeköp, n:o 136, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af §§ 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11 och 25 i förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 13 juli 1887;

herr *J. J. Byström*, n:o 137, om skrifvelse till Konungen angående kristendomsundervisningen i folkskolorna; och

herr *O. G. Erikson* i Öfre Odensvi, n:o 138, om skrifvelse till Konungen angående skyldighet för järnväg att å plats, där järnvägen korsar allmän farväg, hålla grindbevakning.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

Riksdagens revisorers berättelse om den år 1902 af dem verkställda granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1901;

sammansatta stats- och bankutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

n:o 10, i anledning af väckta motioner om förhöjning af tullen å förhydnings-, press- och takpapp;

n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 7, i anledning af väckt motion rörande tullen å formalin;

n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande

vissa delar af motiveringen till bevillningsutskottets betänkande n:o 4, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om åtgärder, som kunna föräntas af beslutade tullförhöjningar i främmande länder;

n:o 13, i anledning af väckt motion om beskattningsort för inkomst af elektriska ledningar, som beröra två eller flera kommuner; och

n:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af § 2 mom. 1 brännvinstillverkningsförordningen m. m.;

bankoutskottets memorial n:o 3, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens afdelningskontor i Malmö, Jönköping, Karlstad, Linköping, Luleå, Umeå och Visby; samt

lagutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 23, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande revision af lagen angående skydd mot yrkesfara m. m.;

n:o 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t om upphörande af den så kallade indigenatsrätten; och

n:o 25, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående lagutskottets utlåtande n:o 8, öfver väckt motion om ändring af 15 § konkurslagen.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *E. A. Trana* under 5 dagar från och med den 24 februari,

herr *C. Sandquist* under 5 dagar från och med den 23 februari,

friherre *F. C. K. Barnekow* under 8 dagar från och med den 25 februari,

herr *J. Persson* i Arboga under 5 dagar från och med den 23 februari,

herr *A. Hansson* under 2 dagar från och med den 24 februari,

herr *C. F. Vahlquist* under den 23 februari, och

herr *A. Olsson* i Mårdäng under 4 dagar från och med den 23 februari.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 10,17 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.